

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

ADEM GÜLTEKİN

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK
ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL**

ERZURUM -2006

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalının Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yard. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL

Danışman / Jüri

Yard.Doç.Dr. Lütfi SEZEN

Jüri

Yard.Doç.Dr. Şükrü DÜZGÜN

Jüri

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir.

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI

Enstitü Müdürü

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
PDR ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ

Adem GÜLTEKİN

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL

2006 – Sayfa 63 + VII

Juri: Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL

Yrd. Doç. Dr .Şükrü DÜZGÜN

Yrd .Doç. Dr. Lütfi SEZEN

Bu araştırmada, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalında öğrenim görmekte olan psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencilerinin problem çözme becerilerinin cinsiyet, algılanan anne-baba tutumları, öğrenim düzeyi ve doğum yeri gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır..

Araştırmanın evrenini 2005-2006 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem ise bu öğrencilerden seçkisiz olarak belirlenen 250 öğrenciden oluşmaktadır.

Verilerin toplanmasında öğrencilerin problem çözme becerilerini tespit etmek amacıyla Nail Şahin, Nesrin Şahin ve Paul Heppner tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri (PÇE) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin analizinde “t” testi ve tek yönlü Varyans analizi kullanılmıştır.Araştırmanın bulguları şu şekilde özetlenebilir:

1.Cinsiyet,algılanan anne-baba tutumu ve doğum yeri değişkenleriyle problem çözme becerisi arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı gözlemlenmiştir.

2.Öğrenim düzeyi yükseldikçe problem çözme becerisinin de yükseldiği gözlemlenmiştir.

ABSTRACT
MASTER THESIS
PROBLEM SOLVING SKILLS OF THE PSYCHOLOGICAL
CONSULTANCY AND GUIDANCE STUDENTS

Adem GÜLTEKİN

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Fikri KÖKSAL

2006-PAGE 63 + VII

Jury: Asst. Prof. Dr. Fikri KÖKSAL

Asst. Prof. Dr.Şükrü DÜZGÜN

Asst. Prof. Dr.Lütfi SEZEN

In this study it was aimed to determine whether the problem solving skills of the psychological consultancy and guidance students at Guidance and Psychological Consultancy Department of Kazım Karabekir Education Faculty in Atatürk University changes for the variables such as gender, realised parents' behaviour, class level and birth place or not.

The subjects of this study are the students at Guidance and Psychological Consultancy Department in Kazım Karabekir Education Faculty in 2005-2006 term. Among the subjects 250 students were chosen randomly.

In order to gather data and determine the problem solving skills of the subjects, problem solving inventory (PSI), developed by Nail Şahin, Nesrin Şahin and Paul Heppner, and personal information form developed by the researcher were utilised.

In the analysis of the data obtained student's "t" test and one way Anova statistical analyzing techniques were used.

From the results of the tests, it was determined that there was no association between the variables of gender, realised parental behaviour, and birth place and problem solving skill and as the class level increases the problem solving skill also increases .

ÖNSÖZ

İnsanlar yaşamlarında çok değişik sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunlarını çözebilme konusunda farklı stratejiler denemektedirler.

Bazı insanlar problem çözme konusunda pek sıkıntı yaşamazken, bazıları problem çözme becerisi konusunda sorun yaşayabilmekte ve bazen psikolojik danışmanlara başvurabilmektedirler.

Bu araştırmamızın amacı problem çözme üzerinde yoğunlaşan psikolojik danışmanlık mesleğine aday olan öğrencilerin problem çözme becerilerini incelemek, bu konuda kendilerini yeterli algılayıp algılamadıklarını tespit etmek ve bu konuyu çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Bu çalışmada benden yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL'a, çok değerli hocalarım olan Sayın Arş. Gör. Uzm. Psk. Dnş. Semra COŞKUN'a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Birol ALVER'e, tezimin birçok aşamasında bana yardımcı olan arkadaşım. Arş. Gör Sayın Hanifi ERCOŞKUN'a, ve katkıda bulunan herkese teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ERZURUM - 2006

Adem GÜLTEKİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VII
 BİRİNCİ BÖLÜM	 1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	6
1.2. Alt Problemler	6
1.3. Hipotezler	7
1.4. Sayıtlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi	7
1.7. Kısaltmalar	9
 İKİNCİ BÖLÜM.....	 10
2. KOnuyla İlgİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İlgİLİ	
ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Problem Kavramıyla İlgili Kuramsal Açıklamalar	10
2.2. Problem Çözme Becerisiyle İlgili Kuramsal Açıklamalar.....	11
2.3. Problem Çözme Becerisiyle İlgili Yurt İçi Araştırmalar	24
2.4. Problem Çözme Becerisiyle İlgili Yurt Dışı Araştırmalar.....	32
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	 35
3. YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	35
3.1. Araştırmanın Evreni	35
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	35
3.3. Veri Toplama Araçları	35
3.4. Verilerin Analizi.....	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	38
4. BULGULAR VE YORUM.....	38
4.1. Araştırma Örnekleminin Cinsiyete Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	38
4.2. Araştırma Örnekleminin Doğum Yerlerine Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	38
4.3. Araştırma Örnekleminin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Dağılımları İlgili Bulgular ve Yorum	39
4.4. Araştırma Örnekleminin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Dağılımları İlgili Bulgular ve Yorum	39
4.5. Araştırma Örnekleminin Sınıflara Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	40
4.6. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum	40
4.7. Bireylerin Doğum Yerlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum	41
4.8. Bireylerin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum	41
4.9. Bireylerin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum... ..	42
4.10 Bireylerin Öğrenim Düzeylerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum	43
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	45
5. TARTIŞMA VE YORUM	45
5.1. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu	45

5.2. Bireylerin Doğum Yerlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu	46
5.3. Bireylerin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu	46
5.4. Bireylerin Algıladıkları Baba Tutumlarına göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	47
5.5. Bireylerin Öğrenim Düzeylerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu	48
SONUÇ VE ÖNERİLER	49
Sonuçlar.....	49
Öneriler	49
KAYNAKÇA.....	51
EKLER	
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	59
Ek 2. Problem Çözme Envanteri.....	60
ÖZGEÇMİŞ	63

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 4. 1. Örneklem Grubun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	36
Tablo 4 2. Örneklem Grubun Doğum Yerine Göre Dağılımı.	36
Tablo 4. 3. Örneklem Grubunun Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Dağılımı	37
Tablo 4. 4. Örneklem Grubunun Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Dağılımı.	37
Tablo 4. 5. Örneklem Grubunun Sınıflara Göre Dağılımı	38
Tablo 4. 6. PDR Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Problem Çözme Becerisi Puanlarının Ortalaması, Standart Sapması ve “t” testi Sonuçları.	38
Tablo 4. 7. PDR Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Problem Çözme Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	39
Tablo 4. 8. PDR Öğrencilerinin Algıladıkları Baba, Tutumlarına Göre Problem Çözme Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.	39
Tablo 4. 9. Doğum Yerlerine Göre PDR Öğrencilerinin Problem Çözme Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları.	40
Tablo 4. 10. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Birinci Sınıf ve Dördüncü Sınıf Düzeylerine Göre Problem Çözme Becerisi Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi Sonuçları.....	40
Tablo 4. 11. PDR Öğrencilerinin Öğrenim Düzeylerine Göre, Problem Çözme Becerileri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşmayla İlgili Varyans Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 4. 12: PDR Öğrencilerinin Öğrenim Düzeylerine Göre, Problem Çözme Becerilerinin Çoklu Karşılaştırmaları ile ilgili LSD Analizi sonuçları	42

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Her insan hayatı boyunca sürekli olarak çeşitli problemlerle karşı karşıya gelmektedir. Başka bir deyişle insanın hayatı çözülmesi gereken değişik biçim ve yapıda problemlerle doludur. Aslında insanın hayatı problemler ve bunların çözümü ile bir anlam kazanmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999, s. 15–75) .

Cüceloğlu'nun probleme bakış açısı şöyledir: “Yaşam bir dizi problemin çözümlerini gerektirir. Problem, bireyin varmak istediği bir amaca ulaşmasına ket vuran engeller var olduğu zaman ortaya çıkar. Problemler uzun süreli, kısa süreli, basit veya karmaşık olabilir” (Cüceloğlu, 1997, s. 219) .

Bazı problemler basit bir yapıya sahip olabilirken bazılarının da çok karmaşık bir yapıya sahip olduğu görülebilmektedir. Bazı problemler duygu yüklü bazıları bilişsellik bazıları da hepsinin bileşimine sahip olabilir. Günlük yaşamda sık sık karar verme güçlükleri, büyük sorumluluk gerektiren işler, çelişen amaçlar, çeşitli engellenmeler ve ihtiyaçların karşılanmaması problemleri ile karşılaşılabilir (Basmacı, 1998, s. 4) .

Psikiyatrist Öztürk'e göre günümüz insanı, giderek karmaşıkleşan toplum içinde kendini sürekli problemlerle karşı karşıya bulmaktadır. Bu problemlerin sebepleri çok fazladır, ancak bazı başlıklar sıralamaktadır: “Hızlı kültürel değişim, bir yandan çağdaşlaşma bir yandan da geleneksel değer sistemi ve yaşam biçiminin korunmaya çalışılması, hızlı kentleşme, sanayileşme, teknolojinin ulaşılmaz hızı, genel eğitim yetersizlikleri, ülke içinde giderek artan ideolojik, dinsel, etnik çatışmalar, yozlaşma ve yolsuzluklar, aile bölünmeleri ve daha birçok neden problemlerimizi artırmaktadır” (Öztürk, 2004, s. 711–712) .

Hızla değişen ve gelişen günümüz toplumunun insanı değişim ve gelişmelere ayak uydurabilmek ve katkıda bulunabilmek için, karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek zorundadır. Bu nedenle karşılaştığımız pek çok durumda düşüncelerimiz problem çözmeye yöneliktir.

Her insanın hayatı boyunca çeşitli sorunlarla karşılaşması ve bu sorunların üstesinden gelmek için uygun çözüm yolları aramaya çalışması doğaldır ve bu, yaşam boyunca sürmektedir. Problemlerle karşılaşmak ve bunlara çözüm bulmaya çalışmak belirli bir yaş dönemine özgü değildir. İnsanlar her yaş döneminde

özölmesi gereken özel sorunlarla karşılaşırılar. Gerek günlük yaşantılardan, gerekse yaşam dönemlerinden kaynaklanan tüm sorunlar, insanların yaşamlarını etkin bir şekilde sürdürebilmeleri için problem çözme becerilerini kullanmalarını gerektirmektedir. Bir problem, çözüm için basit bir tepki gerektirirken, bir diğeri geniş bir problem çözme sürecini gerektirebilir. Karmaşık problemler bazen psikolojik gelişme için bir olanak sağlayabilir, bazen de psikolojik rahatsızlıklara neden olabilirler (Taylan, 1990, s. 1–2) .

Arslan’ın ifadesine göre: “Ekili problem çözme, esnek ve kolay uyum sağlamayı ve problem çözmek konusunda amaca ulaşabilmek için uygun metotları geliştirebilmeyi içerir. Etkili bir problem çözme becerisi, kişisel ve kişiler arası oluşan problemlerin engelleyici etkisini yok etmenin yanında, duygusal stresin olumsuz etkisini azaltmada da önemli bir başa çıkma mekanizması olarak görev yapmaktadır. Problemlerini etkili çözemeyen bireylerin, etkili problem çözme becerisine sahip bireylere göre, daha fazla kaygılı ve güvensiz oldukları ve daha fazla duygusal problemleri oldukları ortaya çıkmıştır” (Arslan, 2001, s. 8) .

Bingham’ın tanımına göre “Problem, bilinen ya da belirsiz unsurları içeren bir durum sonucu meydana gelir. Bu unsurların tamamıyla bilinmez oluşu, bireyin mevcut problemlere karşı duyarlılığını engeller” (Bingham, 1998, s. 18–23) .

Problem kavramının, “var olan dengenin bozulması, birey/grup için özölmesi gereken bir zorluğu içerdiği, bazen zihni potansiyelimiz, yaratıcılığımız, azmimizi ortaya çıkarmak için bir fırsat olduğu ve kişiden kişiye farklı algılanabildiği söylenebilir. Değişim ya da gelişmenin yeni ihtiyaçlar doğurduğu bunun da yaşamın bir parçası olduğu ve gelişim adına problemlerin özölmesi gerektiği de bilinmelidir” (Sonmaz, 2002, s.3) .

Problem özme her aşamasında farklı yetenek ve beceriler gerektirdiğinden, en yüksek düzeydeki zihinsel süreçlerden birisidir. İnsanlığın gelişimi ve refahı bu becerinin geliştirilmesine bağlıdır. Fakat her şeyden önce kişinin bireysel problem çözme becerilerinin geliştirilmesi gereklidir. Çünkü insan, çevresi ve sorunlarıyla kendi gücü çerçevesinde uğraşmak durumundadır (Fidan, 1985, s. 197) .

Mejerss (1978), problem çözme becerisinin ruh sağlığı açısından önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır. Bireyin problem çözme becerisini; yaşantıları,

algılama gücü, olaylar karşısındaki tutumu, değerleri ve kişilik özelliklerinin önemli ölçüde etkilediği sonucuna varmıştır (Akt, Saygılı, 2000, s.3) .

İnsanlar, sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürebilmek için karşılaştıkları problemleri en iyi şekilde çözebilmelidirler. Başarılı ve sağlıklı bir yaşam, insanların problemlerini çözebilme yeteneğine bağlı olabilmektedir. İnsanlar problemler karşısında psikolojik, sosyal ve davranışsal bütünlüklerini korumaya çalışırlar. Çünkü kişinin karşılaştığı problemler verimliliğini, hayattan aldığı doyumunu azaltmakla kalmamakta, yakın çevresi ile olan duygusal ilişkilerini ve fizyolojik sağlığını da kötü yönde etkileyebilmektedir (Basmacı, 1998, s. 3–4) .

Heppner’e göre problem ile başa çıkma,” Kişinin problemleri durumları çözme yeteneğine, kendini bilişsel olarak değerlendirmesine ve konsantre olmasına bağlıdır” (Heppner ve Baumgardner, 1985, s. 105) .

Buraya kadar genel anlamda verilen bilgilerden bireylerin yaşamlarında birçok problemle karşılaştıklarını, bu problemlerin onlarda oluşturduğu etkileri ve bu etkilerden kurtulmak için göstermeleri gereken çabanın yani problem çözme becerilerinin ne kadar önemli olduğu anlaşılabilmektedir.

Yirmibirinci yüzyıl bilgi toplumlarında, bireylerin “okuma, yazma, konuşma ve hesap yapma olarak adlandırılan temel becerilerin ötesinde, yeni yeterlilikleri kazanmalarına gereksinim duyulmaktadır. Bu yeterliliklerin en önemlisi, bireylerin özel ve iş hayatlarında karşılaştıkları “Problemleri tanımlama ve onlara mantıklı ve etkili çözümler üretme becerisidir”(Saban, 2004, s. 207) .

Bireyler birbirleriyle etkileşimleri sonucunda grup ve toplumda birbirlerinin kendilerini gerçekleştirmesine yardımcı olurlar. Bu gelişim ve gerçekleşme süreci her zaman arzu edilen doğrultu ve düzeyde gitmeyebilir. Bireyler birçok problemle karşılaşabilirler ve çatışmalar yaşayabilirler. Böyle durumlarda bireylerin gereksinim duyacağı psikolojik yardım ancak psikolojik danışma ile verilebilir.

Balcı’ya göre ,”Psikolojik danışma, bireyin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, uyumlu yaşaması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce yapılan yardımdır” (Balcı, 1999, s. 2–3) .

Psikolojik danışma sürecinde problem çözmenin önemli bir yeri bulunmaktadır. Problemlerini çözebilen birey, kendisine güven duyacaktır ve olumlu benlik algısına sahip olacaktır. Bu sonuç zaten psikolojik danışmanın temel amaçlarından biridir.

Bazı yazarlar, psikolojik danışmanın problem çözme konusunda yoğunlaştığını ve amacının danışanların problem çözme becerilerini artırmak olduğunu savunmaktadır (Heppner ve Krauskopf, 1987, s. 371–380) .

Bireyler, problemlerine uygun çözüm yolu bulamadıklarından dolayı ve problem çözme becerilerini olumsuz değerlendirmelerinden dolayı psikolojik danışmaya başvurmaktadırlar. Psikolojik danışmada da öncelikli amacın, kişinin kendini daha iyi tanıyıp, değerlendirip problemleri ile baş edebilmesine yardımcı olmak olduğu kabul edilirse, psikolojik danışmada, danışanın problem çözme becerisini değerlendirmenin önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Başka bir psikolojik. danışma tanımında yine problem çözmenin etkisini görebiliriz. “Psikolojik danışma, problemlili olan kişi (danışan) ile onun kişisel probleminin çözümüne dönük olarak kişi-kişiyeye ve yüz yüze cereyan eden bir yardım oluşumudur. Bütün rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerinin nihai amacı, kişiyeye; problemlerini çözerek, yeterli uyum ve dengeyi sağlamasına katkıda bulunarak yardım etmektir” (Tan, 1992, s. 20) .

Özgüven’in ifadelerine göre “Psikolojik danışman, bireyin yetenekleri, becerileri, ilgileri, tavırları, güdüleri, kişisel ve duygusal problemleri konusunda, kendisini daha iyi anlaması, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, kendi kendine kararlar alabilir ve problemlerini çözebilir hale gelmesini amaçlar. Psikolojik danışma, sözel ve sözel olmayan iletişim yolları ile bireyin problemine çözüm yolu bulmasını, tutum ve davranışlarında değişiklik meydana gelmesini amaçlayan bir süreçtir. Bu süreç içinde danışmanın kendine olan özgüveni artar ve problemlerini çözebilmesi yönünden bir gelişme sağlanır” (Özgüven, 2000, s. 196) .

En önemli servisi psikolojik danışma olan rehberlik, bireyin problemlerini çözebilmesi, bağımsız hale gelebilmesi ve içinde yaşadığı toplumun sorumlu ve üretken bir üyesi olabilmesi için sağlanan bir yardım süreci olarak tanımlanmıştır (Glanz, (1964) Akt, Kaya, 2005, s. 6) .

Rehberliğin tanımı içerisinde de problem çözme sürecini görmekteyiz.

Myrick (1997)'e göre, gelişimsel rehberlik ve danışma programlarının özelliklerini yansıtan sekiz amacı vardır. Bu amaçlardan birisi de karar verme ve problem çözmedir. Bu amaç, bireylerin kendi problemlerini kendilerinin çözmesi ve sorumlu kararlar almalarına yardımcı olmak içindir (Akt, Nazlı, 2005, s. 40) .

Psikolojik danışmanların özelliklerini ele alan farklı yaklaşımlar da sıralanan ortak özelliklerden biri de, danışanda geliştirmeyi hedef aldığı davranışları önce kendisinin geliştirmiş olması ve danışana uygun bir model olabilmesidir. Psikolojik danışman için, problem çözme yeteneği, danışmanlığın mihenk taşlarındandır. Psikolojik danışmanın bir işi de problem çözmektir ve problemler işinin sürekli bir parçasıdır.

Arbuckle (1956)'ye göre, “Psikolojik danışma ilişkisinde danışmanı tercih etmenin temelini, seçilen danışmanın psikolojik özelliklerinin belirlediği araştırmalarda mevcuttur” (Akt, Sarı, 1991, s. 7) .

Bu noktadan hareket edilerek şöyle düşünüldü: Danışmanın problemlere yaklaşım tarzı daha çok problem çözme becerisine bağlıdır. Problem çözme becerisi yüksek olan psikolojik danışman, hem kendi problemlerinin çözümünde hem de danışanlarına problem çözme konusunda daha olumlu yaklaşım içerisinde olacaktır. Bu ifadelerden hareket edilerek bu çalışmada, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde okumakta olan geleceğin psikolojik danışman adaylarının problem çözme becerilerinin ne durumda olduğu ve nasıl olması gerektiği incelenmektedir. Yukarıda verilen ifadelerde de belirttiğimiz gibi danışmanlar, psikolojik danışmanların psikolojik özelliklerinden etkilenmektedir ve etkili bir danışman, danışanda geliştirmeyi hedef aldığı davranışları önce kendisi geliştirmiş olabilmeli ve danışanına uygun bir model olabilmelidir. İşte geliştirmek istediği davranışlardan biri de problem çözme becerisidir.

Acaba problem çözme becerisinde kendilerini nasıl algılıyorlar? Bu araştırmada bu sorunun cevapları bazı değişkenlerin çerçevesinde ele alınmaktadır. Amaç: Problem çözme konusunda meslek hayatlarına atılmadan önce psikolojik danışman adaylarının ne durumda olduklarını olumlu olumsuz yanlarıyla tespit edebilmek ve gelecekte bu konuda daha başarılı ve verimli olabilmelerine katkıda bulunmaktır.

Bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın amaç ve önemi, problem, alt problemler, hipotezler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar, ikinci bölümde; araştırmanın temelini oluşturan problem çözme becerisiyle ilgili teorik bilgiler, problem çözme becerisini etkileyeceği düşünülen ana-baba tutumlarıyla ilgili açıklamalar, konuyla ilgili ulaşılabilen yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar, üçüncü bölümde; bu araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler, veri toplama araçları ve verilerin analizi, dördüncü bölümde; elde edilen bulgular ve onların yorumlanması, beşinci bölümde; bulguların tartışma ve yorumları, son kısımda ise; sonuç ve öneriler yer almaktadır.

1.1. Problem

Bu çalışmada psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencilerinin problem çözme becerileriyle, cinsiyet, öğrenim düzeyi, algılanan anne ve baba tutumu ve doğum yerleri değişkenleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını ortaya çıkarmaktır.

Yukarıda ifade edilen araştırmanın temel problemine bağlı olarak alt problemler oluşturulmuş ve alt problemlere ilişkin hipotezler kurularak doğrulukları sınanmıştır.

1.2. Alt Problemler

Araştırmanın temel problemine uygun olarak aşağıdaki alt problemler geliştirilmiştir.

1.2.1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.2.2. Öğrencilerin doğum yerlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.2.3. Öğrencilerin algıladıkları anne tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.2.4. Öğrencilerin algıladıkları anne tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.2.5. Öğrencilerin öğrenim düzeylerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.3. Hipotezler

Bu araştırmanın temel ve alt problemine uygun olarak araştırma süresince irdelenmek üzere aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

1.3.1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmayacaktır.

1.3.2. Öğrencilerin doğum yerlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında büyük şehirler lehine anlamlı bir farklılaşma olacaktır.

1.3.3. Öğrencilerin algıladıkları anne tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olacaktır.

1.3.4. Öğrencilerin algıladıkları anne tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olacaktır.

1.3.5. Öğrencilerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe problem çözme beceri puan ortalamaları artacaktır.

1.4. Sayıtlar

Araştırma süresince doğruluğu baştan kabul edilmiş olan sayıtlar şunlardır.

1.4.1. Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan araçların istenilen bilgileri toplamaya elverişli olup, geçerlik ve güvenilirlik özelliklerine sahip olduğu varsayılmıştır.

1.4.2. Veri toplama araçlarının test kullanma ilkelerine uygun olarak hazırlanıp kullanıldığı varsayılmıştır.

1.4.3. Araştırmada seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.4.4. Veri toplama araçlarına örneklemini oluşturan öğrencilerin içtenlikle ve dürüst olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1.5.1. Araştırma Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesinde eğitim gören 250 psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencisi ile sınırlıdır.

1.5.2. Problem çözme becerisiyle ilgili veriler Problem Çözme Envanterinin ölçümleri ve öğrencilerin verdikleri bilgiler ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bireyler yaşamlarında birçok problemle karşılaşmaktadırlar. Bu problemlerin bazılarını kolayca çözebilmelerine karşın, bazen de bireyler problem

çözümünde zorlanmakta, zorlandıklarında sorunlar yaşamakta ve çözüm için psikolojik danışmanlara başvurmaktadırlar. Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin, mesleki yaşamlarında insanların problemlerini çözmelerine yardım eden bir hizmet yapacakları dikkate alınır; öncelikle onların kendi problemlerini çözme becerisinde yeterli olmaları ve ayrıca başkalarının problemini çözmede de olumlu algılara sahip olmaları beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı; bireylerin problemlerini çözme konusunda yardım talep ettikleri psikolojik danışmanlığa aday olan öğrencilerin kendi problemlerini çözme becerilerini algılama düzeylerinin incelenmesi ve sonuçların bilimsel bir şekilde paylaşılmasıdır.

Son yıllarda artan problemler nedeniyle ve insanlarımızın bilinçlenmesiyle birlikte psikolojik danışmanlık mesleğine verilen önemin arttığı gözlenmektedir. Sosyal statü ve üstlenilen görev itibarıyla psikolojik danışmanlık mesleğinin ülkemizde çok tercih edilen bir meslek olması nedeniyle psikolojik danışman adaylarının her anlamda kendilerini çok iyi yetiştirmesi ve geliştirmesi beklenmektedir.

Hayatlarında çözemedikleri problemler konusunda insanlar psikolojik danışmanlara başvurmaktadırlar. Elbette psikolojik danışmanlardan beklentileri oldukça fazla olmaktadır. Peki, psikolojik danışmanlık eğitimi alan öğrenciler yaşamlarındaki problemleri ne ölçüde çözebiliyorlar?

Aldıkları eğitim problem çözme becerilerini geliştirmede etkili mi? Problem çözme becerileri bazı değişkenlere göre değişmekte mi? Problem çözme becerisiyle ilgili neler yapılabilir? Bu soruları yanıtlayarak psikolojik danışman adaylarının mesleki gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla araştırma gerçekleştirilmiştir. Psikolojik danışmanların problem çözme becerilerinin yüksek ya da düşük olması danışmanlık becerilerinde ve danışmanların onlara olan güven ve inançlarında ne derece etkilidir? Bu sorunun cevabında araştırmanın önemi saklıdır.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencileri üzerinde psikoloji biliminde önemli sayılan kendini kabul düzeyi, empatik beceriler, iletişim, boyun eğicilik ve depresyon durumları konularını inceleyen araştırmalar yapılmıştır.

Ancak; psikolojik danışmanlık mesleğinde çok önemli bir yeri bulunan problem çözme becerisiyle ilgili psikolojik danışman adaylarına yönelik, Nilgün Sarı'nın 1991 yılında yaptığı “Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Alanları ve Depresyon Seviyelerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması dışında, bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırma psikolojik danışmanlık mesleğinde meydana gelen gelişmeleri ve değişimleri dikkate alarak, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında problem çözme becerisiyle ilgili psikoloji bilimine güvenilir ve faydalı bilgiler kazandırmayı hedeflemektedir.

1.7. KISALTMALAR

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

PÇE: Problem Çözme Envanteri

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONU İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, problem çözme becerisini konu alan kuramsal yayınlar ile ulaşılabilen yurt içi ve yurtdışı araştırma özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Problem Kavramıyla İlgili Kuramsal Açıklamalar

Problem çözme bilişsel, duyuşsal ve davranışsal etkinlikleri içeren karmaşık, geniş ve çok kapsamlı bir süreçtir. Birçok araştırmacı problem ve problem çözme farklı açılardan ele almışlardır. Araştırmada önce problem sonra da problem çözme konusu ele alınacaktır.

Morgan’a göre” Problem, temelde bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur. Bu engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirebilir. Böyle bir durumda problem, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır” (Morgan, 1999, s.149) .

D’Zurilla ve Nezu’ya göre bir durumun kişi için “Problem niteliği kazanması, kişiyi rahatsız etmesi, problem olarak algılanması ve hedefe ulaşmada engel teşkil etmesiyle olmaktadır. Problem durumu ise, yaşamda karşılaşılan, etkili veya uyum sağlayıcı bir tepki gerektiren fakat gösterilmesi gereken veya uyum sağlamaya yönelik işlevlerin net olarak belli olmaması durumudur” (Akt, Nezu, 1985, s. 135) .

Heppner ve Krauskopf ise, “Problem kavramını, günlük hayatta karşılaşılan problemler ve psikolojik içerikli sıkıntılar” olarak ele almışlardır (Heppner ve Krauskopf, 1987, s. 371) .

Özbay’a göre, “Problem, adından da anlaşılacağı gibi çözümü hazır olarak sunulmayan, çözümünde mental ve fiziksel engeller olan durumlardır” (Özbay, 1999, s. 158) .

Giderilmek istenen her güçlük, bir problemdir. Güçlüğün giderilmesinin istenilmesi için insanı fiziksel veya düşünsel yönden rahatsız etmesi gerekir. O zaman problem, insanoğlunu rahatsız eden bir durumdur (Karasar, 1994, s. 54) .

Alıcıgüzel’in tanımına göre,”Problem, birey veya toplumların karşılaştığı, başarıya ulaşmaları için, çözülmesi zorunlu güçlüklerdir” (Alıcıgüzel, 1979, s. 250) .

Yukarıdaki tanımlar göz önünde bulundurulduğunda problem içeren bir durumun özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

“Mevcut durumla olması gereken durum arasında bir farkın olması,
Kişinin bu farkı fark etmesi ya da algılaması,
Algılanan farkın kişide gerginliğe yol açması,
Kişinin gerginliği ortadan kaldırması için girişimde bulunması,
Kişinin gerginliği ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerin engellenmesi”(Öğülmüş,2001,s.4).

John Dewey ise problemi,” İnsan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren her şey olarak tanımlamaktadır” (Baykul, 1987, s. 12).

Problem, bir kimsenin istenilen bir amaca varmak maksadıyla topladığı mevcut güçlerinin karşısına dikilen engele denir.

Her çeşit problemde üç temel özellik bulunur.

1. Bireyin kafasında belirlediği bir amacı vardır.
2. Bireyin bu amaca ulaşmasında önüne engeller çıkar.
3. Birey, kendisini amacına ulaşmaya teşvik eden içsel bir gerginlik duyar (Bingham, 1998, s. 9)

2.2. Problem Çözme Becerisiyle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Oğuzkan’a göre, “Problem çözme, belli bir amaca ulaşmak için karşılaşılan güçlüklerin ortadan kaldırılmasına yönelik bilişsel ve psikolojik boyutları olan bir dizi çabayı içeren bir süreçtir” (Oğuzkan, 1988, s. 77–78) .

Problem çözme; problemlili bir durumla başa çıkabilmek için etkili olacak tepki seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olanı seçmeyi içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir (D’Zurilla Goldfried, 1971, s. 407) .

İnsan yaşamında problemlerin olmaması ya da her an yeni bir problemle karşılaşmamak olası değildir. Problemsiz bir yaşam ya da problemsiz bir yer bulmak da mümkün değildir. Bu nedenle problemsiz bir yaşam beklemek yerine problemlerin nasıl çözülebileceğini öğrenmek önem taşımaktadır.

Problem çözmede karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri, bireylerin problem çözmek için hiçbir çaba göstermemeleridir. “Problemlere sistematik olarak yaklaşılsa çözülebileceğinin bilinmesi önemlidir. Yani problem çözme yaklaşımı sistematik olmasına rağmen bireylerin çoğu problem çözümünde

tamamen rast gele bir biçimde değişik yaklaşımlar denemekte ya da hiçbir çaba göstermemektedir”(Güner,2000,s.62).

Problem çözme, her şeyden önce belli bir amaca erişmek için karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi çabayı içermektedir. İçinde bulunulan şartlara uymak, engelleri azaltmak ve sonunda organizmayı bir iç dengeye kavuşturmak gibi etkinlikler hep bu sürecin kapsamına girmektedir. Problem çözme bir zaman, çaba, enerji ve alıştırma işidir. Bireyin ihtiyaç, amaç, değer, inanç, beceri, alışkanlık ve tutumları ile ilgili olması ve aynı zamanda yaratıcı düşünce ile zekâ, duygu, irade ve eylem gibi unsurları kendinde birleştirmesinden dolayı da çok yönlüdür. Problemleri çözmeye yönelmek bir cesaret, istek ve kendine güven duygusu ile başlamaktadır. (Oğuzkan, 1988, s. 127).

Günlük yaşantılarında insanlar, problem çözmeye yönelik pek çok durumla karşılaşır. Nereden nasıl alışveriş edeceği, işyerinde amirine bir isteğini nasıl ifade edeceği, bir yakınına nasıl davranacağı, hangi işi seçeceği vb. durumlar, birey için birer problemdir. Bu durumlar karşısında bireylerin farklı davrandıkları gözlenmektedir. Benzer bir problem için biri çok az süre harcayarak başarılı çözümler bulurken, bir diğeri daha çok çaba ve süre harcayarak daha az uygun çözümler bulabilmektedir. İnsanların günlük yaşantılarındaki problemlerine genellikle kişisel deneyimlerine geleneklere veya otoriter figürlere başvurarak çözüm aradıkları görülmektedir (Karasar, 1994, s. 23) .

Davidson,Deuser,Sternberg(1994), “Problem çözme sürecini: şu anki problemli durumdan,istenilen duruma ulaşmak için gösterilen çaba olarak tanımlamaktadırlar.Bu tanımda ise üst bilişsel süreçler önemli bir yer tutmaktadır.Üst bilişsel süreçler problem çözen kişiye;problemin tanımlanmasında,gerçek problemin ne olduğunun belirlenmesinde ve çözüme nasıl ulaşılacağıının anlaşılmasında yardımcı olmaktadırlar.Tüm problemli durumlarda görülen ortak üç özellik ise veriler,amaç ve engellerdir.Veriler;şu anki problemli durum hakkında elde olan bilgilerdir.Amaç;problemin çözüme veya istenilen duruma ulaşmasıdır.Engeller ise var olan durumla ulaşılacak istenen durum arasındaki güçlüklerdir”(Akt,Yıldız,2003,s.2).

Heppner ve Krauskopf, “Problem çözmede kullanılan başa çıkma stratejilerini aşağıdaki gibi sıralamaktadırlar:

- 1- Problemli durumu yeniden yapılama: İçinde bulunan problemli durumu algısal olarak, bilişsel başa çıkma stratejilerinden yararlanarak yeniden düzenlemeye çalışmak
- 2- Bilişsel rasyonalizasyon: Bu stratejilerin daha çok yetişkinler tarafından kullanıldığı bulunmuştur. Bireyin problem çözme güçlüğüne mantıki nedenler bularak problemleri ile başa çıkmanın verdiği kaygıdan kurtulmaya çalışması
- 3- Hareket: Bireylerin eylemlerini, belirledikleri hedefler, plânlar, benlik durumları doğrultusunda düzenlemeleri.” (Heppner & Krauskopf, 1987, s. 240–249) .

Problem çözme davranışı, duruma ve zamana göre değişmektedir. “Problemin özelliğine göre aşağıda verilen değişik problem çözme şekilleri vardır.

- a) Problem yapısı ile sınırlı kalmamak, sınırların dışına çıkmak şeklinde olan yaratıcı yaklaşım,
- b) Tedbirli olma, mükemmeliyetçilik, önceden düşünme şeklinde sorumlu yaklaşım,
- c) Kişilerin aktifliğine dayanan, probleme değişik açılardan yaklaşabilmeyi ve çok yönlü bakabilmeyi içeren, aktif yaklaşım,
- d) Yeni bilgileri alma, dogmatik olmama, dışarıya açık olmayı içeren açık yaklaşım,
- e) Değişik aşamalardaki mevcut çözümlerden yararlanmayı içeren benzerlik arayabilme,
- f) Sistematik problem çözmeyi içeren, sistemli yaklaşım,
- g) Problemi yeniden tanımlama ve yapısını değiştirmeye hazır olmayı, gerektiğinde yöntemi değiştirmeyi içeren esneklik,
- h) Bilinmeyen kısımları azaltarak, bilinen kısımlarla ilerlemeyi hızlandırmayı içeren eleyici düşünme,
- i) Probleme kolay bir çözüm yolu olarak eskiden bilinen ve uygulanan metotları kullanmak şeklindeki klasik yaklaşımdır” (Tadeusz, 1993, Akt. Arslan, 2001, s. 10) .

Bingham da, problem çözüme yaklaşımına dayalı olarak problem çözme aşamaları belirlemiştir.”Belirlediği aşamalar şunlardır:

- a) Problemin farkında olmak ve onunla uğraşmak isteği duymak
- b) Problemi açıklamak ve ilgili olduğu alanı tanımak ve ilgili olduğu problem grubunu anlamaya çalışmak.
- c) Problemle ilgili bilgiler toplamak, problemin çözümüne uygun düşecek bilgiler seçmek ve belirlemek
- d) Toplanan bilgiler ışığında muhtemel çözüm yolları belirlemek.
- e) Çözüm yollarını değerlendirerek en iyisini seçmek
- f) Seçilen çözüm yolunu uygulamak
- g) Kullanılan çözüm yolunu değerlendirmek” (Fidan, 1985,s. 195–196) .

Problem çözme becerisi bilişsel, duygusal, davranışsal yaklaşım açısından da açıklanabilir. Nitekim bireyin problemleri akılcı, yapıcı çözüm yollarını bulup kullanarak çözebilmesini sağlayan problem çözme yeterliliğini algılayışı, akılcı, duygusal yaklaşımında temel unsurlarından birini oluşturmaktadır.

Bilişsel-Davranışçı terapilerin ve yaklaşımın ele aldığı önemli unsurlardan olan problem çözme becerisi ve yaklaşım biçimleri, danışanın problemlerine akılcı bir biçimde yaklaşması problem çözme becerisi konusunda kendine ilişkin olumlu, gerçekçi değerlendirmeler yapmasını içerir. Bu doğrultuda kişinin problemlerine ve kullanılabilecek çözüm yollarına bakışının, değerlendirme tarzının, yükleme biçimlerinin ve bunların akılcı ya da akıldışı oluşunun tüm psikolojik danışma sürecini etkilediği kabul edilir (Ferah, 2000, s. 27–28) .

Bilişsel terapilerde önemli bir yer tutan “Beck’ın bilişsel terapi kuramına göre de, bilişsel süreçler, insanın dış dünyayı, çevresinde olup bitenleri, dolayısıyla karşılaştığı problemleri, ilişkileri yorumlamasını içerir. Diğer bir deyişle bilişsel yapı, süzgeç görevini görür. Bu bakımdan kişinin karşılaştığı problemlerden ziyade onu rahatsız eden, problemini süzgecinden geçirdiği bilişsel yapıdır. Yani yaşananların, probleminin kendisi değil, bunlarla kişinin baş edebilme becerisini algılayışı ve değerlendirişi sıkıntısının kaynağını oluşturur” (Türkçapar, Sungur ve Akdemir, 1995, s. 93–95) .

Heppner ve Petersen, karar verme stratejileri konusunda yaptıkları araştırmada kendilerini olumlu olarak değerlendiren, etkili problem çözme

yöntemini benimseyen kişilerin, kendi yeteneklerine şans, raslantı gibi dışsal faktörlerden daha çok güvendiklerini ileri sürmüşlerdir.

Bu açıdan bağımlı karar verme stilini kullanan kişilerin, problem çözme beceri algılarının daha olumsuz, özgüvenlerinin, içsel kontrollerinin daha düşük ve sorumluluktan kaçma eğilimlerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. (Heppner, v e Petersen, 1982, s. 66) .

Karar verme becerileriyle problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen Mann, Hermann ve Power (1989), bazı sonuçlara ulaşmışlardır.” Buna göre;

- a) Problemin çözümüne ilişkin iyimser görüşleri olan kişiler, dikkatli ve etkin karar verirler.
- b) Problemlerine çözüm bulamayan kişiler, aynı zamanda etkin kararlar alamayan, olaylara kötümser yaklaşan, savunma mekanizmalarını çok fazla kullanan kişilerdir.
- c) Hızlı, aceleci kararlar veren, aceleci problem çözme yaklaşımını kullanan kişiler, panik ve yoğun stres altındadırlar.
- d) Problemlerini yok sayan, önemsemeyen kişiler ise bir karar kaygısı taşımayan kişilerdir” (Akt, Tiryaki, 1997) .

Heppner’e (1982), göre “Problem çözmede kendilerini başarılı olarak algılayanlar diğerlerine göre kendilerini, problem çözmeye karşı daha güdülü, daha tutarlı ve sistematik, problemlerini hayatın bir parçası olarak gören ve çözüm bulmaktan kaçınmayan, daha çok başkalarını gözlemleyerek öğrenen, daha kararlı, dikkatli ve sezgili kişiler olarak değerlendirmektedirler.

Koberg (1981),’e göre ise “Problem çözme becerisine sahip olan kişilerin özellikleri şunlardır:

- 1) Yenilikçi ve yeni oluşumlara açıktır,
- 2) Tercih ve kararlarını ifade eder,
- 3) Sorumluluk duygusuna sahiptir,
- 4) Düşüncelerinde esnektir, gelenekçi değildir.,
- 5) Cesaretli ve maceracıdır,
- 6) Alternatif fikirler üretir
- 7) Zeki ve dikkatlidir,

- 8) Kendine güvenir ve kendine yeterlidir,
- 9) İlgil alanları geniştir.
- 10) Objektiftir.
- 11) Mantıklıdır, Prosedür ve yöntemlere bağlıdır,
- 12) Rahat ve duygusaldır.
- 13) Aktif ve enerjiktir.
- 14) Yaratıcıdır,
- 15) Verimlidir,
- 16) Olaylara eleştirel bir bakışla yaklaşır” (Akt. Terzi, 2000, s. 10.11) .

Öner, bireylerin problem çözme davranışlarını üç kategoriyle açıklamıştır.”Bu kategoriler şunlardır:

a) Kaçınma: Kaçınma davranışını gösteren birey problem ortaya çıktığı zaman sorundan kaçmayı ya da reddetmeyi tercih eder. Bazen problem olduğunu bile kabul etmez. Çözüm için uğraşmasına gerek yoktur. Çünkü onun için ortada problem ya da anlaşmazlık diye bir durum yoktur.

b) Saldırganlık: Problem ortaya çıktığında taraflardan birinin karşı taraf üstünde güç kullanarak sorunu çözmeye çalışmasıdır. Bu davranış genellikle taraflar problem üzerinde konuşmak istemedikleri ya da birbirlerinin gereksinim ve isteklerine önem vermedikleri durumlarda önem kazanır.

Konuşmak yerine karşı tarafa saldırarak ya da şiddet uygulayarak bir çözüme ulaşmaya çalışırlar. Saldırganlık genellikle taraflar sorunu birbirlerinin bakış açısından göremedikleri zaman ortaya çıkar.

c) İletişim: Problem ortaya çıktığı zaman taraflar birbirini suçlamadan, hakaret etmeden, birbirlerine zarar vermeden sorunun üzerinde odaklaşırlar. Bu kişiler ortada bir problem olduğunu bilirler ve çözüm için de çeşitli seçeneklerin bulunması gerektiği üzerinde dururlar. Bu tür yaklaşımı benimseyen kişiler işbirliğine yatkındırlar ve işbirliğinin sağlanabilmesi için iletişim kurulmasının temel olduğuna inanırlar. Bu kişiler karşısındakilerle empati kurabilme yetisine sahip etkili dinleme becerisi olan kişilerdir. Bu nedenle de sorunu çeşitli bakış açılarından görebilirler. Taraftar bu yaklaşımı benimsediği zaman, her iki tarafın da çıkarlarını gözетerek gereksinimlerini karşılayabilecekleri bir anlaşmaya varırlar” (Öner, 1999) .

Küçükahmet; “Problem çözme sürecinde başarılı olmak için aşağıdaki aşamaların izlenmesinin faydalı olacağını belirtmektedir:

1- Heyecanlanma: Bütün öğrenme tecrübeleri aynı şekilde başlar; heyecanlanma. Bunun için ilk yapılacak iş problemi dikkatlice hissetmektir.

2- Algılama: Problemi çok iyi anlamak gerekir.

3- Hafıza: Benzer bir probleme ilişkin geçmiş tecrübeler hafızada canlanır. Kişi o zaman kullandığı yöntemleri hatırlar.

4- Düşünme: Özellikle yaratıcı düşünme problemin pek çok noktalarının göz önünde tutulmasına neden olur.

5- Dikkat ve dikkatin bir yerde toplanması: Enerji başka konulara dağılmadan problem üzerinde yoğunlaşır.

6- Güdülenme: Problem çözümü üzerinde direnmeye yardım eder” (Küçükahmet, 2003, s. 61.62) .

Budak, problem çözme süreci ile ilgili etkinlikleri; duygusal, bilişsel ve davranışsal olmak üzere üç başlık altında toplamaktadır. “Bunlar:

1-Duygusal Etkinlikler: Problem çözme süreci içerisinde, bireylerin nasıl düşündükleri ve nasıl davrandıklarını etkilemeleri açısından önemli rol oynarlar. Problem çözme davranışını anlayabilmek için genelde bireyin problemlere duygusal yaklaşımını değerlendirmek gerekir. Duygusal etkinlikler üç ana değişkenden etkilenirler:

- a)Duygusal başa çıkma stratejileri,
- b)Duygusal eylem üzerinde etkileyici ve destekleyici faktörler,
- c)Davranış, değerlendirme ve duygu kavramlarının birbiriyle ilişkisi.

2-Bilişsel Etkinlikler: Bilişsel etkinliklerde en azından duygusal kadar problem çözme sürecinde önemli etkenlerdir. Problem çözmeye yönelik bilişsel etkinlikler üç ana değişkenden etkilenmektedirler:

- a)Bilişsel başa çıkma stratejileri,
- b)Bilişsel süreçler aracılığıyla davranışların düzenlenmesi,
- c)Bilişsel süreçlerin bilinçli kontrolleri.

3-Davranışsal Etkinlikler: Problem çözme süreciyle ilgili davranışsal etkinlikler son derece karmaşık, geniş ve kapsamlıdır. Davranışlar dört ana değişkenden etkilenmektedirler:

- a) Daha önce denenmemiş davranışlar,
- b) Önceki davranışların etkisiz olmalarının nedeni,
- c) Davranışların işlevsel sonucu,
- d) Bireyin çabası ve sabrı” (Budak, 1999, s. 7–10).

Problem çözme becerilerinin geliştirilmesi için okullarımızda problem çözmeye dayalı öğrenmeye ağırlık verilmesi gerekir.

Problem çözmeye dayalı öğrenme, plânlama, öğretim ve değerlendirme süreçlerinin aynı anda gerçekleştirilebilmeleri için güçlü bir öğretim stratejisidir. Problem çözmeye dayalı öğrenme modeli kullanılarak plânlanan ve uygulanan öğrenme etkinlikleri sayesinde öğrenciler, belli bir problem durumuna ilişkin olarak kendi bilgilerini yine kendileri inşa ederler. Bu model ile öğrenciler, günümüz ve gelecek dünyasındaki hayata hazırlanırlar.” Problem çözmeye dayalı öğrenmenin faydaları şunlardır:

- 1- Problem çözmeye dayalı öğrenme, öğrencilerin motivasyonlarını artırır.
- 2- Problem çözmeye dayalı öğrenme, öğrencilerin öğrenmelerini gerçek hayatla ilişkilendirir.
- 3- Problem çözmeye dayalı öğrenme, öğrencilerin yüksek ve ileri düzeyde düşünmelerini destekler.
- 4- Problem çözmeye dayalı öğrenme, öğrencileri öğrenmeye teşvik eder.
- 5- Problem çözmeye dayalı öğrenme, öğrenciler arasındaki birlikteliği kuvvetlendirir “(Saban, 2004, s. 219–220) .

Araştırmada konunun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla problem çözmeyle ilgili önemli bazı kuramlara da yer verilmiştir.

A) John Dewey’in Yansıtımlı Düşünce Kuramı

John Dewey’e (1933), göre yaratıcı düşünce, daha iyi sonuçların bulunması, yaşamın zenginleştirilmesi için sistemli bir hazırlık, problemler ve deneyim gerektirir. Bu modelin genel çatısı aşağıda verilmiştir.

“John Dewey’in Yaratıcı Problem Çözme Modeli:

1. Algılanmış bir problem
2. Problem üzerinde yaratıcı düşünme süreci
 - a) Ön gözlem
 - b) Probleme ilişkin farklı tanımlamalar önerme

- c) Güçlülüğü çözülebilir bir problem olarak biçimlendirme
- d) Çözümler önerme
- e) En iyi çözümü bulabilme
- f) Çözüm yolunu iki biçimde sınaama
- f1 Çözümün kendi içindeki elemanlarla içsel tutarlılığı
- f2 Eylem ya da kontrol
- g) Geri, dönme (Başarısızlık durumunda c, d, e, f, aşamalarına geri dönme)
- h) Tutumlar ve istekleri gözden geçirme
- i) Problemin öyküsünü ve çözümünü gözden geçirme
- j) Çözümün başarısını ortaya koyma

3- Yeni Dengenin kurulması ya da yaratma sonrası

Dewey'in tüm öğrencileri için tavsiye edilen problem çözme metodu beş adım içermektedir.

- 1- Güçlülüğün farkına varmak ve problemi tanımlamak
- 2- İlgili bilgileri elde etmek ve sınıflandırmak
- 3- Uygun hipotezleri oluşturmak,
- 4- Mümkün çözümleri test etmek,
- 5- Sonuçları doğrulamak ve onları değerlendirmek” (Aktaran Sungur, 1992, s. 129–155).

B) Karl Popper ve Problem Çözme

Popper (1972), “Problem çözmeye problemin kendisiyle ve problemin nedenleriyle başlamanın önemli olduğunu düşünür. Popper’e göre bir problemi anlamaya çalışmak, problemin parçalarını sezinlemek, onların alt birimleriyle tanışmış olmak ve onlar arasındaki mantık örüntüsünü anlamak demektir. Bu kurama göre, bilimsel bir problemi anlamayı onu yaşayarak, çözmeye çalışarak ya da onu çözmede başarısız olarak öğrenebiliriz. Problemi anlamak için yapılacak ilk şey güçlülüğün nerede olduğunu bulmak yönünde olacaktır.

Popper, problem çözümü için deneme çözümlerinin cesaretle ortaya atılması, sonra da bunların eleştiriye ve hata-eleme işlemine tabi tutulması gerektiği için karşıt önerilerin engellenmeden ortaya atılmasına, bunların eleştirilmesine sonrada eleştiriler ışığında bunlarda gerçek değişikliklerin yapılmasına izin verilmesini istemektedir “(Akt, Saygılı,2000,s.13).

Korkut(1991), Popper'in problem çözmeyi, amaca ulaşmada ortaya çıkan engel veya güçlük karşısında soruya cevap arama süreci olarak gördüğünü belirtmektedir. Ancak bununla birlikte problem çözme sonu olmayan bir süreçtir, çünkü her bir çözüm bir başka çözülmemiş yeni bir problemin başlangıcıdır.

C) Alex Osborn'un Sorun Çözme Kuramı

Beyin fırtınası tekniğini ilk defa geliştiren Osborn'a göre yaratıcı problem çözme süreci üç aşamayı kapsar."Bu aşamalar:

- 1- Sorun Bulma
- 2- Düşünce Bulma
- 3- Çözüm Bulma

1.Sorun Bulma: Sorunun tanımlanmasını ve hazırlığı gerektirir. Sorunu tanımlama, onu bir karmaşanın içinden çekip çıkarmayı hazırlık ise gerekli verilerin toplanmasını ve çözümleme işlemlerini kapsar.

2.Düşünce Bulma: Düşünce üretmeyi ve düşünce geliştirmeyi kapsar. Düşünce üretme olabildiğince çok sayıda düşünce ortaya atmak demektir. Düşünce geliştirme ise ortaya çıkan düşünceleri birbirine ekleyerek, bunları yeniden işleyerek en uygun sonucu seçmektir.

3.Çözüm Bulma: Değerlendirme ve seçme aşamasında oluşur. Değerlendirme çeşitli çözümlerin denenmesi ya da başka yolla kontrol edilmesidir. Seçme (çözümü kabul etme) ise bir düşünceyi başkaları ile karşılaştırmayı ve onu son çözüme iliştmeyi içerir. Yaratıcı sorun çözme süreci bir düşünceyle sona ermez. Sadece yeni başlamış olur. Üretilen düşüncelerden en etkili olanı özenle seçilerek sonuca ulaşılmaya çalışılır ancak; karmaşık durumlar ve yaşam koşulları mükemmel çözümleri engeller. Böylece yeni bir sorun ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda yeniden en baştaki sürece dönerek sorunu tanımlamak gerekir. Daha sonra yeni düşünceler üretmek ve değerlendirme ölçütlerini koyarak aynı süreci tekrarlamak gerekir" (Sungur, 1992, s. 129.155).

D) Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli

Bandura (1977), “Sosyal-Öğrenme kuramında bireylerin problem çözme çevrelerindeki insanların davranışlarını taklit ederek öğrendiklerini ileri sürmektedir.

Bandura'nın kendine – yeterlik modelinde insanların yeteneklerine ve başa çıkma becerilerine olan inançlarının, problem çözme becerilerini algılamalarının, gösterecekleri çabanın miktarını etkileyeceği kabul edilmektedir.

Bandura'ya göre bilişsel süreçler yeni davranışlar kazanma ve bunları öğrenmede önemli rol oynamaktadır. Birey bir tepkide bulunduğu zaman bunun sonucunda başkalarının verdiği karşı tepkiye göre bu davranışı yapmayı ya sürdürür ya da bırakır. Uygun davranış başkaları tarafından verilen tepkilerden ziyade kişinin eylemlerinin etkili olup olmadığını gözlemlemesi ile yavaş yavaş yapılmaktadır.

Kendine yeterlik beklentileri hem davranışın başlayışını hem de başa çıkmanın devam etmesini etkiler. Kişilerin kendi yeterliliklerine olan inançlarının gücü muhtemelen belirli problemlerle başa çıkmayı deneyip denemeyeceklerini belirler. Bu başlangıç düzeyinde kişisel yeterliliklerini algılamaları davranışsal seçimlerini etkilemektedir.

Bandura, bireylerin, problemlerin açıkça belli olduğu durumlarda çözüm için ne yapacaklarını bildiklerini, oysa belirsiz problem durumlarında bundan daha çok etkilenip, genelleme yaptıklarını belirtmektedir” (Akt, Taylan, 1990).

E) Mountrose ve Beş Aşamalı Problem Çözme Yöntemi

Mountrose(2000),”Problem çözme sürecinde duygularında yer aldığı beş aşamalı bir yöntem önermektedir. Yetişkinlerin ‘’onu yapma bunu yap’’ diyerek klasik problem çözme yöntemine başvurduğunu söyleyen Mountrose, davranışın değiştirilmesinde davranışın altında yatan duygu ve düşüncenin açığa çıkarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Çocukla daha iyi iletişim kurmayı da içeren bu yöntemin aşamaları aşağıda yer almaktadır:

1-Problemi tanımlama: Yetişkinin problemin ne olduğunu çocuğa sorması, dikkatlice dinlemesi, sabırlı ve sakin olması gerekmektedir,

2-Duyguları ifade etme: Çocuğa ne hissettiğini ifade etmesi konusunda onu desteklemek ve yardımcı olmak,

3-Olumsuz inancı bulmak: Probleme neden olan olumsuz inancı keşfetmeye izin vermek,

4-Olumlu inancı bulmak: Olumsuz düşünceleri doğruluk, sonuçlar ve değişim ilkeleriyle olumluya dönüştürmek,

5-Geleceği zihinde canlandırmak: Olumsuz inancı olumluya dönüştüren kişinin problemi tekrar ele alması ve gelecekte olabilecekleri hayal etmesi”(Akt, Ögülmüş,2001,s.55–58).

Anne-Baba Tutumları

Araştırmada problem çözme becerilerinin geliştirilmesinde anne-baba tutumlarının etkisi de araştırıldığından dolayı ana-baba tutumlarıyla ilgili genel bilgilere de yer verilmiştir.

Ana-baba tutumları bireylerin kişilik gelişimi ve problemlerini çözebilmeleri noktasında çok büyük öneme sahiptir. Ebeveynler çocuk için uygun model olmanın yanı sıra, çocuğunun yetişkin hayatına hazırlanmasına yardımcı olacak şekilde çevresini düzenlemede, problem çözme becerisini kazanması, kullanması ve bu beceriyi yaşamının diğer alanlarına genelleterek bir yaşam biçimi oluşturmada yardımcı olmalıdır. Ebeveyn bunun için yeni öğrenme deneyimleri oluşturacak uyaranları vermede, çocuğunu cesaretlendirme, teşvik etme ve desteklemede istekli olmalıdır. Merak duygusunu, yaratıcılığı ve eleştirel bakış açısını kullanarak çok yönlü düşünebilmesi konusunda çocuğuna model olarak rehberlik edebilmelidir(Yıldız,2003,s.58).

Kuzgun aşırı hoşgörü kadar sert disiplin ve otoriter tutumunda çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için tehlikeli olduğunu bu tutumların çocukta bağımsızlık, kendine güvenme gibi önemli kişilik özelliklerinin gelişimini engellediği görüşündedir (Kuzgun, 1997, s. 9).

Görevleri açısından aileye üç değişik açıdan bakılabilir:

“ a) Aile her şeyden önce eşlerin duygusal ve cinsel gereksinimlerini karşılayan sosyal bir birliktir.

b) Aile ortak amacı, çıkarları, inançları, kuralları olan bir insan kümesidir.

c) Aile çocukların beslenip bakıldığı ve eğitildiği bir ortamdır” (Yörükoğlu, 1984, s. 93).

Bireylerin ruhsal gelişimine ailenin en büyük katkısı “sevgi” olacaktır. Ailenin verdiği sevgi, çocuktaki güven duygusunu geliştirir. Hiçbir çocuk ailesinin sevgisinden kuşku duymamalıdır. Çocuk sadece uslu oturması ana-babasının kurallarına uyması halinde bu sevgiyi kazanabileceği şeklinde bir düşünceye itilmemelidir (Ataç, 2001, s. 42).

Tutumlar yetişkinlerin çocukla olan etkileşimlerini belirler. “İletişimin niteliği, çocuğun duygusal, sosyal, zihinsel ve hatta bedensel yönden gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkiler. Sergilenen tutumlar sürekli dir. Bu nedenle uzun süre aynı tür etkileşime maruz kalmış bireylerin kişiliğinin sağlıklı ya da sağ lıksız olacağını, sergilenen tutumlar belirler. Psikolojik sağ lık bakımından ve problem çözme becerisi açısından bu denli önemli olan tutumlardan burada; demokratik, otoriter ve koruyucu tutumlar üzerinde durulmuştur.

1. Demokratik ana-baba tutumu: Çocuğ u farklı bir kişi olarak kabul eden, ona saygı duyan başarısını ödüllendiren, yaptığı yanlış lığ ından ötürü ceza vermek yerine yanlış olduğunu izah eden, en fazla vereceğ i ödül den mahrum bırakma yoluyla eğ itmeye çalışan ancak sevgiden asla mahrum bırakmayan kısacası sorumluluk sahibi bir kişi olabilmeleri için onların “kendini gerçekleştirmelerine fırsat veren bir ana- baba tutumudur.

Bu tutum içerisinde büyüyen çocuklar kendine güvenen, sosyal, giriş ken, problem çöze bilen ve başarılı birer insan olurlar. Çocuğ un uyumlu ve sağ lıklı olarak gelişmesi için en iyi tutum olarak bilinen demokratik tutum içerisinde çocuk, kendisiyle ilgili kararlara katılabilmekte ve birey olduğ unun farkına varabilmektedir.

2. Aş ırı koruyucu – müdahaleci tutum: Çocuğ un iş inin, kararının, sorumluluğ unun ve yetkisinin elinden alınarak, çocuk adına kararların verildiğ i, bir tutumdur. Bu tutum altında büyüyen kişiler giriş imci ve başarılı olamazlar. Bireyselleşmeye engel olan bu tutum, bireyin bağımsızlığ ına ve dolayısıyla kendini gerçekleşt irici yönde yaşamasına engel olmaktadır

Aş ırı korunan çocuk, eksiklik ve aş ağılık duygularını erken yaşlardan itibaren yaşamaya baş lar. Bu çocuklar sanki hiçbir şey yapamayacaklarmış gibi yetiştirilir. Böylece çocuklar günlük hayatlarında bir eyleme giriş tiklerinde yaşadıkları duygular korku ve paniktir. Hep kendilerinin yetersizliklerine inanır,

günlük yaşamda doğan değişikliklerden korkarlar. Kendilerine olan güvensizlikleri ve karar vermeme özelliklerinden dolayı sürekli olarak çevrelerinde bir koruyucu ararlar.

3. Otoriter tutum: Çocuğun yanlış yapacağından korkulduğu için sürekli kontrol eden, kuralcı, kurala uymayanı cezalandırıcı, kendinin genel geçer doğrucu olduğuna inanan ve bu nedenle de çocuğun kendisine itaat etmesini isteyen, itaat etmeyeni cezalandıran, “ya hep ya hiç” türü irrasyonel inançları olan, kendi gibi düşünmeyene değer vermeyen kişilerin sergiledikleri tutumlardır” (Akbaba, 2004, s. 12–13).

Yavuzer’e göre ideal ana-babayı tanımlamak zor olmakla beraber başarılı ana-baba çocuk ilişkisinin koşulları arasında; ana-babanın çocuğunu sevmesi, ona güvenmesi, kendine has özellikleri olan bir birey olarak kabul etmesi, çocuğa yönelttiği davranışlarında dengeli, tutarlı ve kararlı olması, ihtiyaçlarına uygun yanıtlar vermesi, gelişim özelliklerine göre çocuğunu tanıması ve gelişimine uygun beklenti düzeyine sahip olması, destek, cesaret ve girişimde bulunma fırsatı vermesi, özgüven ve otonomi kazanmasına olanak sağlaması, sorumluluk duygusunun gelişimine izin vermesi, esnek bir tutum içinde çocuğuna yaklaşarak çocuğunun iç disiplini kazanmasını ve kendi sınırlarını belirlemesine imkân sağlaması sayılabilir. İstenen davranışın kazanılmasında ebeveyn öncelikle kendi içinde barışık, dengeli ve huzurlu birer birey ve sağlıklı birer özdeşim modeli olmalıdırlar(Akt, Yıldız,2003,s.50).

2.3. Problem Çözme Becerisiyle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ferah (2000), yaptığı araştırmada Kara Harp Okulu öğrencilerinin problem çözme becerilerini ve problem çözme biçimlerinin cinsiyet, sınıf, akademik başarı ve liderlik yapma değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, kara harp okulunda okuyan kız öğrencilerin, akademik ortalamaları yüksek olan öğrencilerin, liderlik yapan öğrencilerin problem çözme becerileriyle sınıf değişkeni, cinsiyet değişkeni ve liderlik yapma değişkenleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Taylan (1990), Problem çözme envanterinden elde edilen toplam puanla cinsiyet ve öğrenim görülen sınıflar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını

incelemiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmanın sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Hisli (1990), “Almanya’da Türkiye’de kesin dönüş yapan lise öğrencilerinin uyum düzeylerine göre işlevsel olmayan tutumlar, otomatik olumsuz düşünceler ve problem çözme yeterliliği konularında kendilerini algılayışlarındaki farklılıkları incelemiştir. Sonuçlar, kız öğrencilerinin erkeklere göre problem çözme beceri algısında kendilerini daha iyi algıladıklarını göstermiştir” (Akt: Çam. 1997).

Bilge ve Aslan (1999), akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin problem çözme beceri algılarını incelemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin aylık gelirleri ile algıladıkları akademik başarı yükseldikçe, öğrenim gördükleri bölümden hoşnutlukları arttıkça ve akılcı olmayan düşünce düzeyleri düştükçe, problem çözme becerilerini daha olumlu olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin akılcı olmayan düşünce düzeylerinin farklılığı ile cinsiyet, okulun yanı sıra yürütülen bir işin olması, yaş ve yıl kaybetme değişkenleri açısından anlamlı bir fark saptanamamıştır.

Eroğlu (2001), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin problem çözme yeteneklerinin gelişmesinde, ailenin sosyo-ekonomik seviyesinin ve eğitim durumunun etkisini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, öğrencilerin problem çözme yeteneklerini geliştirmesini sağlayan beceri ve alışkanlıkları kazanmasında; annelerin eğitim seviyesi ve yaşları, babaların eğitim seviyesi ve yaşları, ailenin gelir seviyesi, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı yüksek düzeyde etkili çıkmıştır. Babanın çalışmakta olduğu mesleğin ise düşük düzeyde etkili olduğu değerlendirilmiştir.

Katkat (2001), araştırmasında öğretmen adaylarının problem çözme beceri puanlarını bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının cinsiyet ve farklı sınıflar açısından problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmasına karşın, üniversiteye kayıt tipleri ve puan türleri bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sınıf düzeyi yükseldikçe problem çözme becerisinin yükselmesinin sebebi olarak öğrencilerin sınıf geçtikçe öğretmenlik meslek bilgisi ve pedagojik formasyon seviyelerinin yükselmiş olabileceği belirtilmiştir.

Terzi (2000), yaptığı araştırmada ilköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin ana-baba tutumu, cinsiyet, kardeş sayısı, sosyo-ekonomik düzeyleri ile kişiler arası problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada elde edilen bulgular şunlardır:

1- Öğrencilerin kişilerarası problem çözme beceri puanları, cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

2- Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri puanları, alt ve orta sosyo – ekonomik düzeye sahip öğrencilerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

3- Demokratik ana-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri puanları, otoriter ana-baba tutumuna sahip öğrencilerin puanlarından yüksek bulunmuştur.

4- Öğrencilerin kişilerarası problem çözme beceri puanları, kardeş sayılarına göre farklılık göstermemektedir.

Korkut (1994), 229'u Polis akademisi, 259'u da üniversite öğrencisi olmak üzere 488 kişiden oluşan bir örneklemde, bireylerin sigara içip içmemelerine göre sürekli kaygı ve problem çözme becerisi algısının farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Sonuçta, sigara içenlerin içmeyenlere göre sürekli kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve problem çözme becerilerini de daha az olumlu değerlendirdikleri bulunmuştur.

Çam (1995) öğretmen adaylarının ego durumları ile problem çözme becerisi algıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören toplam 134 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının algıladıkları problem çözme becerileriyle yetişkin ve koruyucu ebeveyn ego durumları arasında olumlu; eleştiren ebeveyn, doğal çocuk ve uygulayıcı çocuk ego durumları arasında ise olumsuz yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Yine Çam (1997), öğretmenlik formasyonu eğitimi programının bazı değişkenlere göre öğretmen adaylarının problem çözme becerisi algıları üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçta, formasyon eğitimi programının öğretmen adaylarının problem çözme becerisi algılarına olumlu etkisinin olduğu

ve bu etkinin yaş, cinsiyet, mezun ya da halen öğrenci olma, öğretmenlik yapıp yapmama ve gelinen alan değişkenlerinden bağımsız olduğu bulunmuştur.

Yazıcı (2001), yaptığı araştırmada üniversitede okuyan öğrencilerin uyuma dönük başa çıkma tarzları, umutsuzluk ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Bu araştırma sonucunda, umutsuzluk düzeyi düşük olan öğrencilerin, daha pozitif problem çözme oryantasyonuna sahip oldukları ve uyuma dönük problem çözme tarzlarını kullandıkları, buna karşın işlevsel olmayan problem çözme becerilerine sahip olanların kaçınma içerikli başa çıkma tarzlarını kullanabilecekleri ortaya çıkmıştır.

Aydın (1999), lise öğrencileri üzerinde denetim odakları farklı olan ergenlerin problem çözme becerilerinin karşılaştırılması ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda iç denetim odağına sahip bireyler ile dış denetim odağına sahip bireyler arasında problem çözme becerisi açısından önemli bir fark bulunmamıştır.

Ülger (2003), okul yöneticilerinin problem çözme becerilerinin liderlik davranışlarıyla ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, okul yöneticilerinin liderlik özellikleri ile problem çözme yetenekleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca problem çözme ölçeği toplam puan ortalamaları da cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde kadınların problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Saygılı (2000), lise öğrencilerinin algıladıkları problem çözme becerileri ile sosyal ve kişisel uyum, anne babanın öğrenim durumu, okul farklılığı, yerleşim yerleri ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulguları şunlardır:

1- Problem çözme becerisi ile kişisel ve sosyal uyum arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur.

2- Farklı okullarda okuyan öğrencilerin problem çözme becerisi algılarında ve sosyal uyum düzeylerinde farklılaşma olduğu görülmüştür.

3- Farklı okullarda okuyan öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinde bir farklılaşma gözlemlenmemiştir.

4- Öğrencilerin cinsiyet farklılığı ile problem çözme becerisi arasında bir farklılaşma gözlemlenmemiştir.

5- Anne babaların öğrenim düzeyleri ile öğrencilerin problem çözme becerisi algısı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

6- Farklı yerleşim yerlerinin öğrencilerin problem çözme becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Kasap (1997), İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeye göre problem çözme başarısı ile problem çözme tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada elde edilen veriler şunlardır:

1.Problem çözme tutumu ile problem çözme başarısı arasında ilişki vardır. Problem çözme yönünde kendisine karşı olumlu tutum geliştirmiş öğrenciler, problem çözmede daha başarılıdır.

2.Problem çözme tutum ve başarısı, alt ve üst sosyo-ekonomik gruplarda cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

3.Problem çözme tutumu, sosyo-ekonomik seviyeye göre farklılık göstermektedir. Üst sosyo-ekonomik düzey öğrencileri bu konuda kendilerine karşı olumlu bir tutum geliştirmişlerdir ve daha başarılıdırlar.

Arslan (2001), Öğretmen ve öğretmen adaylarının problem çözme becerilerini incelediği araştırmasında, öğretmenlerin adaylardan daha yüksek problem çözme becerisine sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Basmacı (1998), tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini algılamalarının bazı değişkenler açısından incelendiği araştırmada, demokratik anne-baba tutumu ile problem çözme becerisi arasında pozitif bir ilişki olmasına rağmen, otoriter anne-baba tutumu ile problem çözme becerisi arasında ilişki bulunmamıştır. Annelerini demokratik olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerileri, annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinden yüksek, babalarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerileri, babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinden yüksek bulunmuştur.

Ayrıca, anne-babanın öğrenim durumu, öğrencinin doğum yeri, öğrenim gördüğü bölümün, özel yetenek, sayısal ve sözel ağırlıklı olması ve cinsiyetin

üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini algılamalarına önemli bir etkisi görülmemiştir.

Kökdemir (2003), üniversite öğrencileri üzerinde “Belirsizlik Durumlarında Karar Verme Ve Problem Çözme” adlı bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, eleştirel düşünme eğilimi yüksek olan deneklerin, düşük olanlara kıyasla bütün karar verme problemlerinde olmasa bile, özellikle olasılık tabanlı problemlerde daha rasyonel kararlar verdikleri bulunmuştur.

Ünüvar (2003), çok yönlü algılanan sosyal desteğin lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda problem çözme beceri puanının; cinsiyet, anne çalışma durumu, anne eğitim durumu, öğrenim görülen alan, okul, aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ergenlerin, aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek arttıkça problem çözme becerileri olumlu yönde artmaktadır. Ayrıca benlik saygısı seviyesi yüksek ergenlerin daha olumlu problem çözme becerisine sahip oldukları görülmüştür.

Yıldız (2003), ebeveynin problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik deneysel bir çalışma adlı bir araştırma yapmış ve araştırmanın sonucunda ‘Ebeveynin Problem Çözme Becerisini Geliştirme Programı’nın problem çözme becerisinin geliştirilmesinde etkili olduğu ve bu etkinin anne-babalığa ilişkin yaşantıya ve ebeveynliğin farklı boyutlarında olumlu değişikliğe yol açtığı görülmüştür.

Aydın (1999), Denetim odağı farklı olan ergenlerin problem çözme becerilerini karşılaştıran bir araştırma yapmıştır. İç ve dış denetim odağına sahip ergenlerin problem çözme becerileri puanları karşılaştırılmış ve aralarında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Bilâl (1984), “Demokratik ve otoriter” olarak algılanan anne-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisini incelemiştir. Sonuçta, “Demokratik” anne-baba tutumlarının “Otoriter” anne-baba tutumlarına göre çocukların kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri açısından daha verimli olacağı saptanmıştır.

Yurttaş (2001), Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin empatik becerileri ile problem çözme becerilerini karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin; bölümünün yaşının, ailesinde sağlık alanında çalışan birey olmasının, mezun olduğu lisenin, yaşamının çoğunu geçirdiği yerin, sağlık yüksekokulu’nu tercih sırasının, mezun olduktan sonra görev almak istediği alanın, mesleğine karşı duyduğu sevgi düzeyinin, problem çözme becerisi üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Ulupınar (1997), Hemşirelik eğitiminin öğrencilerin sorun çözme becerilerine etkisini incelemiştir. Sonuç olarak; hemşirelikte lisansüstü eğitimin, hemşireliği isteyerek seçmenin, eğitimi sırasında sorun çözme eğitimi almanın sorun çözme becerisini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca yaş, medeni durum, ailenin tutumu, yalnız yaşama, kendini tanımlama biçimi, çalışma statüsü gibi sosyodemografik özelliklerin; sorunların kaynağı, yaşanan sorunlar, sorunların paylaştığı kişi, sorun çözmedeki tutum ve davranışları, sorun çözmede kendini değerlendirme biçimi ve denetim odağının sorun çözme becerisini algılamada etkili olduğu belirlenmiştir.

Polat (1986), “demokratik” ve “otoriter” olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların öğrenilmiş çaresizlik düzeyine etkisini incelemiştir. Bulgular sonucunda ana-babayı otoriter olarak algılayan çocukların öğrenilmiş çaresizlik düzeylerinin ana-babalarının demokratik olarak algılayan çocuklarıkinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öztürk (1990), “demokratik” ve “otoriter” olarak algılanan ana – baba tutumlarının öğrencilerin bağımsızlık ve duygularını anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda:

a) Anne-babalarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık düzeyleri; ana – babalarının otoriter ve ana-babalarından birini demokratik ya da otoriter olarak algılayan öğrencilerinkinden daha yüksek olmasına rağmen, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerinin daha düşük çıktığı görülmüştür.

b) Anne-babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerle, anne-babalarından birini otoriter ya da demokratik olarak algılayan öğrencilerin arasında önemli bir fark bulunamamıştır.

c) Anne-babalarını demokratik ve otoriter olarak algılayan kız öğrencilerle, anne-babalarını demokratik ve otoriter olarak algılayan erkek öğrenciler karşılaştırıldığında demokratik aile kızlarının ve erkeklerinin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık düzeyleri daha yüksek, buna karşın kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Akaydın (2002), Üniversite öğrencilerinin problem alanları, problemlik düzeyleri problem çözme becerileri ve yardım arama davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, problem çeşidi ve düzeyinin yardım arama davranışlarını etkilediği sonucuna varılmıştır.

Araştırmada psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencileri ele alındığı için; psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencileri ve eğitimiyle ilgili yapılan bazı araştırma özetlerine de yer verilmiştir.

Süleymanoğlu (1994), Psikolojik danışmanlık ve rehberlik eğitiminin kendini – kabul düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışmanlık ve rehberlik eğitimi alan ve almayan öğrencilerin kendini – kabul düzeyi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dallarında öğrenim gören farklı cinsiyetlerdeki öğrencilerin 1. sınıfta kendini – kabul düzeyi arasındaki kız öğrenciler lehine olan fark, IV. Sınıfta anlamlı bulunamamıştır.

Korkmaz (2000), araştırmasında boyun eğici davranış ile depresyon arasındaki ilişkiyi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencileri örnekleminde, bazı sosyo-demografik değişkenlerle birlikte incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; boyun eğici davranış ile depresyon arasında sağlam, anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Erkeklerin depresyon ve boyun eğici davranış düzeyleri kızlardan yüksektir.

Sarı (1991), psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencilerinin problem alanları ve depresyon seviyelerini incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyete göre ve sınıf değişkenlerine göre kendini kabul ve depresyon seviyeleri açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

2.4. Problem Çözme Becerisiyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Brems ve Johnson (1988), “Problem çözme değerlendirmeleri ve başa çıkma stillerinin seçimi ile cinsiyet ve cinsiyet rollerinin eğilimi arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi için bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçları erkek olmanın problem çözümü konusunda sağlıklı bir kendilik değerlendirmesine aracılık ettiğini ortaya koymuştur” (Akt, Ferah, 2000).

Eliot ve Godshall (1991), “Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile çalışma alışkanlıkları ve akademik başarıları arasındaki bağlantıları incelemişlerdir. Araştırma sonucunda problem çözme becerisiyle çalışma alışkanlıkları ve akademik başarı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Shorkey ve arkadaşları (1985), yaptıkları araştırmada, ana babanın cezalandırma şiddetinin, ailelerin problem çözme tutumları ile ilişkili olduğu hipotezini test etmişlerdir. Sonuçlar, ana-babanın cezalandırma şiddeti ile problem çözme tutum ve davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Başarılı problem çözücü ana-babaların cezalandırırken şiddete çok az başvurdukları görülmüştür.

Murhp ve Ross (1987), ergenler üzerinde yaptıkları araştırmada sosyal problem çözme ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuç olarak kızlar erkeklerden daha başarılı bulunmuştur.

Barton (1988), yaptığı araştırmada, hem küçük erkek çocuklardaki hem de öğrenme güçlüğü olan erkek çocuklardaki problem çözme becerilerinin onlardan büyük ve normal olan akranlarından daha yetersiz olduğunu göstermiştir” (Akt, Terzi, 2000).

Heppner ve Peterson (1982), kadın ve erkeklerden oluşan bir grup üzerinde deneysel bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada problem çözme eğitiminin problem çözme becerileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sonuçta; problem çözme eğitiminin problem çözme becerisi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir.

Larson ve arkadaşları (1989), bir grup hasta erkek alkolikler de problem çözme becerisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda alkolik erkeklerin problem

özme becerilerinin normal yetişkinlerden farklı olduğu ve alkoliklerin gerçek performanslarıyla, değerdendirmeleri arasında uyusmazlık olduğu görölmüşür.

Heppner ve Anderson (1985), problem çözme becerisi ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda bireylerin problem çözme becerisiyle psikolojik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Akt, Saygılı, 2000).

Graham ve Davey (1994), kaygı, sosyal problem çözme yetenekleri ve sosyal problem çözme güvenini inceledikleri araştırmalarında, problem çözme sürecinde kaygının derecesi, hem zayıf problem çözme güveniyle hem de zayıf algı kontrolüyle önemli derecede ilgili bulunurken, kaygının derecesi ile problem çözme kabiliyeti arasında ilişki bulunmamıştır.

Jerath, Hasiya, Malholta (1993), “Üniversite öğrencilerinin cinsiyeti, zekâ düzeyi, içe dönük kişilik tipi ve yaşanan stres düzeyinin problem çözme durumunda kaygı düzeyine etkisini incelemişlerdir. Bu çalışmada dışa dönük olanların içe dönük olanlara göre, kızların erkeklere göre, orta seviyede zekâ düzeyine sahip olanların ortalamının üstündeki ve yüksek seviyede zekâya sahip olanlara göre daha yüksek düzeyde kaygıya sahip olduklarını bulmuşlardır” (Akt, Arslan, 2001).

Baumgardner ve arkadaşları (1986),” Problem özme ve nedensel yükleme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuçta, başarılı problem çözücülerin kişisel ve kişisel arası problemleri için içsel, değışken ve kontrol edilebilir nedensel yüklemeler yaptıkları görölmüşür. Aynı araştırma sonuçları, problem çözmede etkisiz olanlara göre etkili olanların problemlerini çözmek için daha fazla çaba sarf ettiklerini gösteren araştırma sonuçlarını desteklemiştir.

Baldwin (1995), otoriter davranışlar sergileyen ana-babaların çocukları ile demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, demokratik tutumun egemen olduğu aile ortamında yetişen çocukların olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğu, otoriter tutumun egemen olduğu ailelerde yetişen çocukların çok kararsız bir ruh hali içinde oldukları, yeni fikirler üretmedikleri, korku ve endişe içinde oldukları saptanmıştır.

Coche ve Douglas (1977), problem çözme eğitiminin pratik etkilerini inceledikleri bir araştırmalarında problem çözme eğitimi verilen grupta, kişisel

yeterlilik duygusu, özsaygı ve dürtü denetimindeki gelişmelerde başarı kaydetmişlerdir.

Nezu (1985), Etkili problem çözücüler ile kendini etkisiz problem çözücü olarak algılayanlar arasındaki farklı psikolojik sıkıntıları araştırmıştır. Araştırmanın sonuçları aşağıda verilmiştir.

- a) Öğrenciler kendilerini birbirlerine göre değişik algılamışlardır.
- b) Problem çözme becerilerinde farklılıklar vardır.
- c) Psikolojik durumlarında, sıkıntı durumlarında ve hislerinde farklılıklar vardır.
- d) Kendini etkili problem çözücü olarak algılayan öğrencilerde daha az depresyon daha az durumluk ve sürekli kaygı, daha fazla iç kontrol gibi özellikler görülmüştür.
- e) Etkisiz problem çözücülerde ise etkili problem çözenlerin tersi özellikler görülmüştür.
- f) Etkili problem çözenlerin yaşamlarında karşılaştıkları problemleri daha başarılı olarak çözümledikleri için etkisiz problem çözenlere göre daha az üzüntülü ve daha az probleme sahip oldukları bulunmuştur.
- g) Başarılı problem çözebilme yeteneğine sahip olanların çevrelerinde çok fazla kişisel kontrole sahip oldukları bulunmuştur.
- h) Eğer kişilerin problem çözme becerilerinde farklılıklar var ise psikolojik üzüntülerinde de farklılıklar olduğu ileri sürülmektedir.

Schote ve Clum (1987), kolej öğrencilerinin algıladıkları problem çözme becerileri ile stres, umutsuzluk ve intihar düşüncesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Problem çözme becerisi düşük olan ve olumsuz yaşam stresinin baskısı altında olan bireylerin etkili problem çözme becerisine sahip olanlara göre çok fazla umutsuzluk ve intihar etme eğilimi içinde oldukları görülmüştür” (Akt, Basmacı, 1998).

Zurilla ve Sheedy (1991), Kolej öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri ile stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda problem çözme becerisi ile olumsuz yaşam olayları sonucu oluşan stres arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Yani etkili problem çözme becerisinin stres üzerinde azaltıcı bir etkisinin olduğu saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın gerçekleştirildiği, evren, örneklem ve kullanılan veri toplama araçları üzerinde durulacaktır.

3.1. Araştırmanın Evreni

Araştırma evreni, 2005–2006 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalında öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örnekleme bu evrenden seçkisiz bir şekilde belirlenen 250 bireyden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Problem Çözme Envanteri

Gerçek yaşamda problem çözme ya da stresli olaylarla başa çıkabilme, psikolojik sağlık ve uyumla ilişkilidir. Amaç, problem çözme ve sağlık arasındaki ilişkiyi araştırma, inançları ve değerlendirmeleri incelemektir. PÇE, bireyin problem çözmede kendine güvenini, bireysel kontrol duygusu ve yaklaşım biçimini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Burada “problem” kavramı yaşanan sürekli bir kararsızlık, bireyin karşısına çıkan her hangi bir durumun istenmedik bir şekilde engellenmesi, içinde bulunulan durumdan hoşnut olmama, bireyin başka bireyler ile çelişen istek ve amaçları, yaşanan kaygı ve bunalımlar, bir meslek seçmedeki kararsızlık vb. gibi daha birçok kişisel problemleri ifade etmektedir. Envanter, bireyin problem çözme yeteneklerini nasıl algıladığını değerlendirmektedir.

PÇE, Heppner ve Peterson (1982), tarafından geliştirilmiştir. Envanter, insanların kişisel ve günlük hayattaki problemlerine ilişkin nasıl tepkide bulunduklarını betimleyen 35 maddeden oluşmaktadır. Likert tipi geliştirilen bu envanterde altılı cevap şıkkı bulunmaktadır. Bunlardan (1) tamamen katılımı, (6) ise tamamen katılmamayı gösterir. Bazı maddelerin olumsuz olarak ifade edilmelerinden dolayı bu maddeler puanlanırken tersine çevrilmiştir. Değerlendirmeye alınan 32 madde ile ölçekten alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan ise 192’dir. Envanteri cevaplayacak olan kişinin maddeyi okuduktan

sonra, o maddeye katılıp katılmadığına karar vermesi ve sonra katılımın derecesini envanter üzerinde işaretlemesi gerekmektedir. Puanlamada düşük puanlar, problemleri çözmede etkililiği, yüksek puanlar ise problemler karşısında etkili çözümler bulmamayı göstermektedir. Envanterin cevaplanmasında zaman sınırı yoktur. Ortalama cevap süresi 15 dakikadır.

PCE'nin Türkçe'ye Uyarlanması

Taylan (1990), tarafından bir grup üniversite öğrencisi üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Envanterin çeviri güvenirliği, 14 kişiden oluşmuş bir grup üzerinde ayrıca envanterin güvenirlik ve hâlihazır geçerlik çalışması 60 kişiden oluşan bir grup üzerinde yapılmıştır. Güvenirlik ve hâlihazır geçerlik çalışmasını yapmak amacıyla bu gruba problem çözme envanteri, kendini kabul envanteri ve sürekli kaygı envanteri, uygulanmıştır. Çeviri güvenliği çalışması sonucunda İngilizce ve Türkçe uygulamalardan elde edilen korelasyon katsayısının yüksek olduğu bulunmuştur. Bu da iki formun eş değerde olduğunu göstermiştir. Sonuçlardan PCE toplam puanının Türk kültüründe oldukça iyi işlediği, alt ölçeklerin iyi işlemediği saptanmıştır. Test tekrar test yöntemi ile hesaplanan kararlılık katsayısı sonuçları ise yalnızca PCE toplam puanına ve problem çözme güveni alt testine güvenilebileceğini göstermiştir. Kendini kabul envanteri, sürekli kaygı envanteri ve problem çözme envanteri kullanılarak yapılan hâlihazır geçerlik çalışması sonucunda toplam PCE puanı arttıkça, kendini kabulün de arttığı sürekli kaygı puanının ise düştüğü bulunmuştur.

PCE'nin Geçerliliği

Heppner tarafından envanterin geçerlik çalışmasında hâlihazır geçerliği araştırılmıştır. Ölçeğin hâlihazır geçerlik çalışmasında öğrencilerin problem çözme becerileri ve bu becerilerden sağladıkları doyumun düzeyini değerlendirmeleri ile toplam PCE puanı ve üç alt ölçek puanları arasındaki korelasyona bakılmış ve bu korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayırt edici geçerlik çalışmasında problem çözme becerisi ile zekâ ve sosyal beğenirlik arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yapı geçerliliği ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri PCE ve Rotter İç ve Dış Denetim Odağı Ölçeği kullanılarak yapılmış ve korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu çalışmada problem

çözme becerisini olumlu olarak değerlendirenlerin iç denetim odağına sahip oldukları görülmüştür. Problem çözme eğitimi verilen bir grupta, eğitim verilmeyen kontrol grubunun karşılaştırıldığı bir başka araştırmada deney grubundaki denekler PÇE’ de kontrol grubuna göre kendilerini daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Sonuçta envanterin eğitim alan grupta olmayan grubu birbirinden ayırt edebildiği görülmüştür.

Daha önce yapılmış olan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının güçlendirilmesi amacıyla Çam (1995), tarafından yeniden geçerlik ve güvenirlik çalışmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle 134 sınıf öğrencisi, 21 PDR öğrencisi, 19 lisansüstü eğitim gören öğrenci ve 91 öğretmenlik formasyonu derslerini alan toplam 275 denekten veri toplanmıştır. Elde edilen verilerle madde toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve değerlendirmeye alınan 32 maddenin 31’i toplam puan ile anlamlı (22 ve üstü) ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Bu madde için hesaplanan r değeri ise 19’dur. Hesaplanan 32 maddenin alfa değerinin test yarılama tekniği ile hesaplanan iç tutarlı katsayısını ise 76 olduğu görülmüştür. Bu bulgulara dayanarak ölçeğin toplam puan bakımından kullanabileceği söylenebilir (Akt. Basmacı, 1998, s. 48–50).

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, etkisi araştırılan değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından belirlenen sorulardan düzenlenmiştir. Form, öğrencilerin cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf, doğum yerleri, anne-baba öğrenim düzeyi, algılanan anne-baba tutumu, sosyo- ekonomik düzey, mezun olunan orta öğretim kurumuna yönelik bilgileri toplamak amacıyla dokuz maddeden oluşturulmuştur..

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde “t” testi, ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SSPSS For Windows Relasie 10,00 istatistik paket programından yararlanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın probleminin ve alt problemlerinin çözümüne yönelik oluşturulan hipotezlere ilişkin elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır.

4.1. Araştırma Örneklemine Cinsiyete Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırma örnekleminin cinsiyete göre dağılımı Tablo 4,1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	F	%
Kız	63	31,5
Erkek	137	68,5
Toplam	200	100.0

Tablo 4. 1 incelendiğinde araştırmaya katılan örneklem grubunun toplam 200 öğrenciden oluştuğu görülmektedir. Bu örneklem grubunun %31.5’i yani 63’ü kız, %68,5’i yani 137’si de erkek öğrencilerden oluşmuştur.

4.2. Araştırma Örneklemine Doğum Yerlerine Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırma örnekleminin doğum yerlerine göre dağılımı Tablo 4. 2’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2: Örneklem Grubunun Doğum Yerine Göre Dağılımı

DOĞUM YERİ	F	%
Köy	49	24,5
Kasaba	41	20,5
Küçük Şehir	78	39,0
Büyük Şehir	32	16,0
Toplam	200	100

Tablo 4. 2. incelendiğinde örneklem grubunun %24,5'i (49 kişi) köyde, %20,5'i (41 kişi) kasabada, %39'u (78 kişi) küçük şehirlerde, %16'si (32 kişi) büyük şehirlerde doğmuştur.

4.3. Araştırma Örneklemine Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırma örnekleminin algıladıkları anne tutumlarına göre dağılımı Tablo 4. 3'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 3. Örneklem Grubunun Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Dağılımı.

ALGILANAN ANNE TUTUMU	F	%
Demokratik ve ilgili	98	49
Otoriter	20	10
Koruyucu	82	41
Toplam	200	100

Tablo 4. 3: İncelendiğinde örneklem grubunun 98'i (%49'u) anne tutumunu demokratik ve ilgili, 20'si (%10'u) otoriter, 82'sinin (%41'i) koruyucu olarak algıladığını görmekteyiz.

4.4. Araştırma Örneklemine Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırma Örneklemine Algıladıkları baba tutumlarına göre dağılımı Tablo 4. 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 4: Örneklem Grubunun Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Dağılımı

ALGILANAN BABA TUTUMU	F	%
Demokratik ve ilgili	115	57,5
Otoriter	55	27,5
Koruyucu	30	15
Toplam	200	100

Tablo 4. 4 incelendiğinde örneklem Grubunun 115'inin (%57,5) babalarının tutumlarını demokratik ve ilgili, 55'inin (%27,5) otoriter, 30'unun da (%15) koruyucu olarak algıladığını görmekteyiz

4.5. Araştırma Örnekleminin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları ile İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırma Örnekleminin Sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo 4. 5'te verilmiştir.

Tablo 4. 5. Örneklem Grubunun Sınıflara Göre Dağılımı

SINIF	F	%
Birinci Sınıf	55	27,5
İkinci Sınıf	56	28
Üçüncü Sınıf	39	19,5
Dördüncü Sınıf	50	25
Toplam	200	100

Tablo 4. 5 incelendiğinde örneklem grubunun 55'inin (%27,5) birinci sınıf, 56'sının (%28) ikinci sınıf, 39'unun (%19,5) üçüncü sınıf 50'sinin (%25) dördüncü sınıftan oluştuğu görülmektedir.

4.6. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Bireylerin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmayacaktır” şeklinde ifade edilen hipotezini test etmek için “t” testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4. 6'da verilmiştir.

Tablo 4. 6. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Beceri Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “T” değeri

Problem Çözme Becerisi Puanı	N	$\bar{X}$	SS	T Değeri
Kız	63	87,62	19,515	—0,009
Erkek	137	87,64	17,107	

Tablo 4. 6'ya göre erkeklerin problem çözme beceri puan ortalaması 87,64, kızların problem çözme beceri puan ortalaması 87,62' dir.

Tablo 4. 6 incelendiğinde bireylerin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. ($t=-0,009, P>0,05$)

Bu sonuç, “Bireylerin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmayacaktır”. hipotezini doğrulamaktadır.

4.7. Bireylerin Doğum Yerlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Bireylerin doğum yerlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında büyük şehirler lehine anlamlı bir farklılaşma olacaktır” hipotezini test etmek için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4. 7’de verilmiştir.

Tablo 4. 7. Bireylerin Doğum yerlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamalarıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri
Gruplar Arası	120,396	3	40,132	0,124
Gruplar içi	63293,959	196	322,928	
Toplam	63414,355	199		

Tablo 4. 7: incelendiğinde bireylerin doğum yerlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. ($F=0,124, P>0,05$)

4.8. Bireylerin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Bireylerin algıladıkları anne tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olacaktır” hipotezini test etmek için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4. 8’de verilmiştir.

Tablo 4. 8. Bireylerin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları İle İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri
Gruplar Arası	1481,469	2	740,735	2,356
Gruplar içi	61932,886	197	314,380	
Toplam	63414,355	199		

Tablo 4. 8 incelendiğinde bireylerin algıladıkları anne tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu) na göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir ($f=2,356$, $p>0,05$)

Bu bulgu “Bireylerin algıladıkları anne tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasındaki anlamlı bir farklılaşma olacaktır” hipotezini doğrulamamaktadır.

4.9. . Bireylerin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Bireylerin algıladıkları baba tutumlarına göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olacaktır” hipotezini test etmek için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4. 9’da verilmiştir.

Tablo 4. 9. Bireylerin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları İle İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri
Gruplar Arası	44,627	2	22,314	0,069
Gruplar içi	63369,728	197	321,674	
Toplam	63414,355	199		

Tablo 4. 9 incelendiğinde bireylerin algıladıkları baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu) na göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir ($f=0,069$, $p>0,05$)

4.10. Bireylerin Öğrenim Düzeylerine Göre Problem Çözme Becerileri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşmayla İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Öğrenim Düzeyi yükseldikçe artacaktır” şeklinde ifade edilen hipotezini test etmek amacıyla t testi, Varyans analizi ve LSD analizi yapılmış sonuçlar Tablo 4.10, Tablo 4.11 ve Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.10. Bireylerin Birinci Sınıf ve Dördüncü Sınıf Düzeylerine Göre Problem Çözme Becerisi Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve t – Değeri

PÇE Puanı	N	$\bar{X}$	SS	t
Birinci Sınıf	55	101,15	12,19	13,212
Dördüncü Sınıf	50	70,86	11,21	

P < 0,05

Tablo 4. 10. İncelendiğinde birinci sınıfın aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 101,15$), dördüncü sınıfların aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 70,86$) olduğu görülmektedir. $t = 13,212$ ve $p = 0,000 < 0,05$ değerleri birinci sınıflarla dördüncü sınıflar arasında problem çözme becerisi açısından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. PÇE’ne göre dördüncü sınıfların problem çözme becerisi puanları birinci sınıflardan yüksektir.

Bireylerin öğrenim düzeylerine göre, problem çözme becerileri puan ortalamaları arasındaki farklılaşma düzeyini tespit etmek amacıyla varyans analizi de yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4. 11’de verilmiştir.

Tablo 4. 11. PDR Öğrencilerinin Öğrenim Düzeylerine Göre, Problem Çözme Becerileri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşmayla İlgili Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F
Problem Çözme Becerisi	Gruplar Arası	25418,176	3	8472,725	43,706
	Gruplar İçi	37996,179	196	193,858	***
	Toplam	63414,355	199		

*** P < 0,001 anlamlı

Tablo 4.11 incelendiğinde; Öğrenim düzeylerine göre, problem çözme becerisi puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Öğrenim düzeylerine göre; problem çözme becerisi puan ortalamalarındaki farklılaşmanın kaynağını bulmak için LSD analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. PDR Öğrencilerinin Öğrenim Düzeylerine Göre, Problem Çözme Becerilerinin Çoklu Karşılaştırılmaları ile ilgili LSD Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf (I)	Sınıf (J)	Ortalamalar Arası Farklılık (I-J)
Problem Çözme Becerisi	Birinci Sınıf	İkinci sınıf	15,48***
		Üçüncü sınıf	8,22**
		Dördüncü sınıf	30,29***
	İkinci sınıf	Dördüncü Sınıf	14,80***
	Üçüncü Sınıf	İkinci Sınıf	7,26*
		Dördüncü sınıf	22,06**

* P < 05 anlamlı

** P < 01 anlamlı

*** P < 0,001 anlamlı

Tablo 4.12, incelendiğinde hangi gruplar arasında fark olduğu gösterilmiştir. Birinci sınıflarla, ikinci, üçüncü ve dördüncü; ikinci sınıflarla dördüncü; üçüncü sınıflarla ikinci ve dördüncü sınıflar arasında problem çözme becerisi bakımından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

T testi, Varyans ve LSD analizleri araştırmanın “Bireylerin öğrenim düzeyi yükseldikçe problem çözme beceri puan ortalamaları yükselecektir” hipotezini desteklemektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde öğrencilerin problem çözme becerileri ile öğrenim düzeyleri, algılanan anne-baba tutumu, doğum yerleri ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacı ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumlamada bulgular bölümünde izlenen düzen dikkate alınmıştır.

5.1. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu

Genellikle Ülkemizde erkeklere daha fazla sorumluluk verildiği ve daha özgür davranma fırsatı verildiği; kız çocuklarının ebeveynleri tarafından daha fazla korunduğu, özgürlüklerinin kısıtlandığı ve pasif yetiştirildikleri düşüncesi hâkimdir. Bu düşünce, erkeklerin problem çözme becerilerinin kızlardan daha yüksek olacağını göstermektedir. Ancak son yıllarda bayanlara tanınan özgürlüklerin ve gösterilen değerin arttığı, erkeklerin yapabildiği birçok meslekte bayanların yeteneklerinin fark edilmesi ve bayanlara duyulan güvenin artması gibi günümüz gerçeklerini ve alınan psikolojik danışmanlık eğitiminin farkları ortadan kaldıracabilecek etkisini göz önünde bulundurarak; Problem çözme beceri puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmayacağı hipotezi ortaya atıldı. Yapılan t testi sonucunda pdr öğrencilerinin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, yani hipotezimizin desteklendiği görülmüştür.

Daha önce yapılan araştırmalara baktığımızda, Işık(2000) ve Şahin(1999), ilköğretim öğrencilerinin, Saygılı (2000), lise öğrencilerinin, Basmacı (1998), Çam (1997), Taylan (1990) ve Nezu (1986), üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını yaptıkları araştırmalarla ortaya çıkarmışlardır. Sonmaz(2002),Problem çözme becerisi ile yaratıcılık ve zekâ arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonunda cinsiyet ile yaratıcılık ve zekâ arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Levenson ve Neuringer(1971),intihar girişiminde bulunan ergenlerin problem çözme davranışlarını cinsiyet açısından incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda

intihar girişiminde bulunan kız ve erkek öğrencilerin problem çözme davranışlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu araştırmaların bulguları hipotezimizi destekler niteliktedir.

Katkat (2001),’ın öğretmen adaylarını incelediği araştırmanın sonucunda bayanların problem çözme becerileri, erkeklerden yüksek bulunmuştur.

Ülger (2003), okul yöneticilerinin problem çözme becerilerini incelediği araştırmasında, kadınlar lehine anlamlı bir fark tespit etmiştir. Bu araştırmaların bulguları ise hipotezimizi desteklememektedir.

5.2. Bireylerin Doğum Yerlerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu

Büyük şehirde doğan öğrenciler çevresel bakımdan daha farklı ve zengin uyarıcılar ile karşılaşabilmektedirler. Çevrenin kendilerine sunduğu geniş imkânlarla problemlerini etkili bir şekilde çözebilirler. Bu araştırmada bu düşünceden hareket edilerek “Bireylerin doğum yerlerine göre problem çözme beceri puan ortalamaları arasında büyük şehirler lehine anlamlı bir farklılaşma olacaktır.” şeklinde bir hipotez ortaya atılmış fakat araştırma bulguları bu hipotezi desteklememiştir.

Bunun sebebi olarak şu faktöre dikkat çekilebilir: Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte ülkemizin en ücra köşelerinde bile, insanlar internet aracılığıyla dünyadaki gelişmelerden haberdar olabilmekte karşılaştıkları problemleri daha rahat algılamakta ve çözüm sürecinde teknolojik imkânlardan yararlanabilmektedir.

Bu bulgu iki araştırma bulgusu tarafından desteklenmektedir. Basmacı(1998) üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisini, Becet (1989), ise lise öğrencilerinin atılganlık düzeylerini doğdukları yerin etkilemediği bulgularına ulaşmışlardır.

5.3. Bireylerin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın ikinci hipotezinde annenin demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algılanması ile problem çözme becerisi arasında bir ilişkinin olacağı

düşünüldü. Sağlıklı bir aile ortamında anlayış, güven ve sevgiyle yetiştirilen çocuklar problem çözme noktasında girişimci, kendine güven duyan ve sağlıklı kararlar alabilme bilinciyle hareket edecektir. Kendisine güven duymayan, ilgisiz anne-baba tutumlarıyla veya aşırı otoriter koruyucu tutumla yetiştirilen çocuklar hayatlarında karşılaştıkları problemler noktasında çok etkili olamayacaklardır. Bu düşüncelerle belirlenen hipotez desteklenmemiştir. Bunda alınan psikolojik danışmanlık eğitiminin ve çevrenin bireylere sunduğu kendini geliştirme fırsatlarının etkisi olabilir.

Daha önce yapılan araştırmalardan Basmacı (1998), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada algılanan anne tutumunun problem çözme becerisini etkilemediği bulgusuna ulaşmıştır.

İkizoğlu (1993), benzer bir araştırmasında annelerini demokratik olarak algılayan öğrenciler ile annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını bulmuştur. Freund(1988),anne tarafından verilen talimatların çocukların problem çözme davranışına ve performansına etkisini incelemiştir. Araştırma sonunda anne tutumunun problem çözme becerisini etkilemediği görülmüştür (Akt, Basmacı,1989). Bu sonuçlar bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Işık (2000), ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada problem çözme becerisiyle ailenin tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.

Eroğlu (2001), yine ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada ailenin problem çözme becerisinde çok önemli bir etkisi olduğuna ulaşmıştır. Bu araştırmalarda sonucun farklı çıkmasının sebebi; ilköğretim öğrencilerinin gelişim dönemi itibariyle aileye daha bağlı olmaları ve yaşamlarında karşılaştıkları problemlerde çözüm noktasında ailenin rolünün daha belirgin olması olabilir.

5.4. Bireylerin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın üçüncü hipotezinde babanın demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algılanması ile problem çözme becerisi arasında bir ilişkinin olacağı ortaya atıldı. Ancak araştırma sonucunda bulgular hipotezimizi desteklememiştir. Anne

tutumlarında belirtildiği gibi belirli bir yaşa gelmiş, Psikolojik danışmanlık gibi problem çözme sürecine ağırlık veren bir bölümde okuma ve günümüz yaşam standartlarının bireylere sunduğu fırsatların bu sonuçta etkisi olabilir.

Basmacı (1998), Işık (2000), Eroğlu (2001), yaptıkları araştırmalarda baba tutumunun problem çözme becerisinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. İkizoğlu (1993), yaptığı benzer bir araştırmada babalarını “demokratik” olarak algılayan çocukların benlik saygısı ile babalarını “otoriter” olarak algılayan çocukların benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır.

Bu hipotezin desteklenmemesinin sebebi, Türk toplumunda anneye nazaran babanın çocuklarla olan etkileşiminin daha az olması da olabilir.

Şu noktayı da belirtmek gerekir: Bireylerin yaşamlarında anne ve babanın çok önemli bir etkisi vardır. Çocuklarını yetiştirme tutumları çocukların hayatlarında belirleyici bir güç ya da engel olarak ortaya çıkmaktadır. Daha mutlu ve daha başarılı bireyler yetiştirmek için her iki ebeveyninde olumlu ve aynı tutuma sahip olması büyük önem arz etmektedir.

5.5. Bireylerin Öğrenim Düzeylerine Göre Problem Çözme Beceri Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bu araştırmanın en önemli hipotezi “Öğrenim düzeyi yükseldikçe problem çözme beceri puan ortalaması artacaktır” hipoteziydi. Alınan psikolojik danışmanlık eğitimi sonucunda hayatlarında birçok insan problemlerini çözme talebiyle başvuracağı psikolojik danışmanlığa aday öğrencilerin problem çözme becerileri artacak mı? Psikoloji eğitiminin problem çözme becerisini algılama düzeyinde önemli bir etkisi var mı? Sorularının cevapları bu araştırma sonucunda bulundu. Araştırma bulguları hipotezi destekler niteliktedir.

Daha önce yapılan araştırmalarda Taylan (1990), üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma yapmış ve öğrencilerin problem çözme becerileri ile öğrenim gördükleri sınıflar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sonuçta anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Ferah (2000), Kara Harp Okulu öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anlamlı farklılık bulamamıştır.

Sarı(1991),PDR öğrencilerinin problem alanları ve depresyon seviyelerini incelediği araştırmasında sınıf seviyesinin artmasıyla problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Bu bulgular araştırma hipotezini desteklememektedir.

Katkat (2001), ise öğretmen adaylarının problem çözme becerilerini incelemiş ve sınıf düzeyi yükseldikçe problem çözme becerisinin arttığı bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırmanın hipotezini destekler niteliktedir.

Sonuç olarak; öğrencilerin problem çözme becerisinin öğrenim düzeyi yükseldikçe arttığı, bunun sebebinin de öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin meslek bilgilerinin ve psikolojik danışmanlık tecrübelerinin artması olduğu söylenebilir. Buradan da problem çözme konusunda öğrencilere verilen psikolojik danışmanlık eğitiminin etkili ve verimli olduğu sonucu çıkartılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, önce araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara değinilmiş, sonra da bu sonuçlar çerçevesinde bireylerin problem çözme becerilerini olumlu yönde etkileyebileceği düşünülen bazı önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar: Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencileri üzerinde yapılmış ve aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin, Problem çözme becerisi puanları, cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.
2. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin, problem çözme becerisi puanları, öğrencilerin doğum yerlerine göre farklılık göstermemektedir
3. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin, problem çözme becerisi puanları, algılanan anne tutumuna göre farklılık göstermemektedir.
4. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin, problem çözme becerisi puanları, algılanan baba tutumuna göre farklılık göstermemektedir.
5. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin, problem çözme becerisi, öğrenim düzeyi yükseldikçe artmıştır. Öğrenim düzeyleri ile problem çözme becerisi arasında anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir

. **Öneriler:** Bu araştırmadan, elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir. Amaç, ilerde yapılacak araştırmalara ışık tutabilmektir:

1. Bu araştırmada sadece PDR öğrencileri ele alınmıştır. Yapılacak yeni araştırmalarda öğretim elemanlarının da problem çözme becerileri incelenebilir ve öğretim elemanlarının problem çözme becerileri ile öğrencilerin problem çözme becerileri arasındaki ilişki incelenebilir.

2. Sadece bu araştırma sonuçlarını değil psikoloji alanında yapılan araştırmaların genelini dikkate alırsak, ailelerin bireylerin yaşamlarında çok belirleyici bir etkisinin olduğu açıktır. Bu nedenle anne-baba eğitime çocukların ilköğretim döneminden üniversite eğitime kadar çok önem verilmelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve medyanın işbirliğiyle ailelere problem çözme konusunda seminerler verilebilir, broşürler dağıtılabilir ve çeşitli programlar düzenlenebilir.

3. Sadece psikolojik danışman adaylarının değil, yeni araştırmalarda farklı öğretim kademelerinde görev yapmakta olan psikolojik danışmanların problem çözme becerileri incelenebilir. Böylece mesleğin için de tecrübe kazanmanın problem çözme becerisinin gelişmesine etkisi de tespit edilebilir.

4. Yapılacak yeni araştırmalarda PDR öğrencileri ile farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin problem çözme becerileri karşılaştırılabilir ve alınan psikoloji eğitiminin problem çözme becerisine olan etkisi araştırılabilir.

5. Bu araştırma Türkiye’de bulunan farklı üniversitelerdeki PDR öğrencileri üzerinde gerçekleştirilip karşılaştırma yapılarak genişletilebilir.

6. PDR öğrencilerinin problem çözme becerileri, anne-babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, akademik başarı durumu, empatik becerileri, kişilik özellikleri vb. değişkenler açısından da ele alınıp araştırılabilir.

7. Araştırma sonucunda öğrencilerin problem çözme becerileri öğrenim düzeyi arttıkça yükselmektedir bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu bizi psikolojik danışmanlık eğitiminin etkili olduğu sonucuna götürebilir. Ancak meslekte çok önemli bir yeri olan problem çözme becerilerinin daha çok geliştirilmesi için problem çözme becerisini artıracak uygulamalara ağırlık verilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, N. Y, **PDR’de Yirmibeş Yıl**, Nobel Yayınları, Ankara, 2003
- Alıcıgüzel. İ, **İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğrenim**, Alıcı kitapevi, Ankara, 1979.
- Akaydın, F.S. **Üniversite Öğrencilerinin Problem Alanları, Problemlik Düzeyleri, Problem Çözme Becerileri ve Yardım Arama Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2002
- Akbaba, S, **Ana-Baba Tutumlarının Bazı Kişilik Özellikleri Üzerine Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara, 1988
-, **Psikolojik Sağlığı Koruyucu Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Pegem Yayınevi, Ankara, 2004
- Arıkan, R, **Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama**, Asil Yayın, Ankara, 1995
- Aslan, Ç, **Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2001.
- Ataç, F, **Öğretmenler İçin Öğrenci Psikolojisi, Önce Ruhsal Eğitim**, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 2001
- Aydın, Ö. **Denetim Odakları Farklı Olan Ergenlerin Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1999
- Aksu. M, “Problem Çözme Becerilerinin Geliştirilmesi”, **ODTÜ, Problem Çözme Yöntemleri Sempozyumu Dergisi**, Ankara, 44, 1989
- Anderson, J.R. **Cognitive Psychology and Its Implications**, SanFrancisco, Freeman 1980
- Baltaş, A, Baltaş, Z, **Stres ve Başa Çıkma Yolları**. Remzi, Kitabevi İstanbul 1998
- Budak, S, **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara, 2003

- Budak, B, **Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki ilişki**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun,1999
- Büyük Öztürk, Ş, **Veri Analizi El Kitabı** Öncü Basım Evi, Ankara, 2004
- Büyükkaragöz, S., Çivi, Cuma, **Genel Öğretim Metodları**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999
- Başar, Y. **Sorun Çözme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2000.
- Balcı, S. **Danışma Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyine Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 1996
- Baykul, Y ve Aşkar, P, **Problem ve Problem Çözme, Matematik Öğretimi**, Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No: 94, 1987.
- Basmacı, S.K, **Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 1998.
- Bingham. A. **Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi**. (Çeviren: A. Ferhan Oğuzkan), Milli Eğitim Yayınevi, 2. Baskı, 1998.
- Bilge, F ve Aslan, A, “Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Değerlendirmeleri,” **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 9.13,s: 7–18, 1999
- Bilal, G. **Demokratik ve Otoriter Olarak Alçılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1984.
- Baumgardner, A.H, P. Heppner ve R.M, Arkın Role Of Causal Atiributon in Personal Problem Solving **Journal of Personality and Social Psychologyn**, 30. s,636-643, 1986
- Bandura, A, Selv Efficacy, Toward a Unifying Theory of Behavioral Change, **Psychological Rewiew**, n, 84, s, 191- 215.1977
- Bilen, M. **Plandan Uygulamaya Öğretim**,; Anı Yayıncılık, Ankara 2002

- Binbaşıoğlu, Ç, **Eğitim Psikolojisi** Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara 1987
- Başaran, İ.E. **Eğitim Psikolojisi Eğitimin Psikolojik Temelleri**, Tıpkı Basımevi, Ankara 1998
- Baymur, F. **Genel Psikoloji**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1989
- Cüceloğlu, D. **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1997.
-, **İyi Düşün Doğu Karar ver**, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1995
- Çam, S, **İletişim Becerileri Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi** Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1997
-, İletişim Becerileri programının Öğretmen Adaylarının Ego durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. Cilt. 2, Sayı: 12, s. 16-27, 1999
- D'zurilla, T.J ve Goldfried, M.R. "Problem Solving and Behavior Modification, Journal Of Abnormal Psychology", 18, 407-426, 1971.
- Dinçer, F, **Çağlayan Anaokuluna Devam eden 5 yaş Grubu Çocuklarına Kişiler arası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara: 1995
- Deniz M.E, Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz Saygı Karar Verme Stilleri ve Problem Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, **Eğitim Araştırmaları Dergisi** s. 15. 2004
- Eroğlu, E, **Ailenin Çocuklarda Problem Çözme Yeteneğinin Gelişmesi Üzerindeki Etkisi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, 2001.
- Erkuş, A. **Psikoloji Terimleri Sözlüğü**, Doruk Yayınları, Ankara, 1994
- Eryüksel, G.N, **Ana-Baba ve Ergen İlişkilerinin Problem Çözme İletişim Becerileri, Bilinçsel Çarpıtmalar ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir, 1996
- Elmacıoğlu, T, **Başarıda Aile Faktörü**, Hayat Yayınları, İstanbul, 1998

- Elliott, TR, J.F G, Problem Solving Appraisal and Psychological Adjustment Following Spinal Cord Injury- **Cognitive Therapy and Research** 15; s, 387–398
- Ferah, D, **Kara Harp Okulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının ve Problem Çözme Yaklaşım Biçimlerinin Cinsiyet, Sınıf, Akademik Başarı ve Liderlik Yapma Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000
- Fidan, N. **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yayınları, İstanbul, 1985
- Graham, C.D, **Worrying, Social Problem Solving Abilities and Social Problem – Solving Confidence**, Vol–32, No: 3, pp, 327 – 330, 1994
- Gültekin. F., Bir Savunucu Olarak Okul Psikolojik Danışman, **Eğitim Araştırmaları Dergisi** s. 15, 2004
- Güner, P, Sorunlarla Etkili Baş Etme Yolu, **Atatürk Ün. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi**, 2000, 3(1), s.62–67
- Gelbal, S **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme** Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1991.
- Hortaçsu, Nuran, **İnsan İlişkileri**, İmge Yayınları, Ankara, 1997
- Heppner, P, A. Review of the Problem Solving Literature and its Relationship to the Counselign Process, **Journal of Caunseling Psycnology**, C. 25, s, 366, 1978
- , Problem Solving Self-Appraisal Depression and Attributional Style; Are The Delated, **Cognitive therapy and Research**, 1985
-, P ve J.K, An Information – Processing Approach to personal Problem Solving, **The Counseling Psychologist** 15, n3, 1987.
- Heppner. P ve H.C.P, The Devolpment and İmplication of A personal Problem Solving Inventory, **Journal of Caunseling Psyhology** 29, 1982.
- Kaya, A, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anı** Yayınları, Ankara, 2005
- Küçükahmet, L, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayınları, Ankara, 2003
- Kaptan, S, **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**, Tek Işık Ofset, Ankara, 1995.

- Korkut, F, “Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** s. 23, syf: 177–187, 2002.
- Kabadayı, R, “Problem Çözme Süreci Gereği ve Eğitimdeki Boyutları”, **Öğretmen Dünyası**, s: 146, syf: 31–33, 1992.
- Katkat, D, **Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2001.
- Kepçeoğlu, M, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1999
- Kuzgun, Y, **Rehberlik ve Psikolojik Danışma** ÖSYM Yayınları, Ankara, 1997
- Korkmaz, B, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyuneğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi,:** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2000
- Karadayı, F. “Üniversite Gençlerinin Algıladıkları Ana-Baba tutumları, Anababıyla ilişkileri ve Bunların Bazı Kişilik Özellikleri ile Bağlantısı”, **Türk Psikoloji Dergisi**, Ankara, 1994 a(32): s, 15–25
- Karasar, N. **Araştırmalarda Rapor Hazırlama** Araştırmada Eğitim Danışmanlık LTD. Ankara, 1994
- Kasap, Z, **İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Problem Çözme Başarısı ile Problem Çözme Tutumu Arasındaki İlişki**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 1997.
- Korkut. F. “Sigara İçen ve İçmeyen Öğrencilerin Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri”, VIII. Psikoloji kongresinde sunulan bildiri, İzmir, 1994.
- Kökdemir, D, **Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniv, 2003
- Levenson, M,C,N, “Problem – Solving Behavairin Suicidal Adolescents" **Journal of Counseling And Clinical Psychology** 37 (3): 433–436, 1971
- Morgan, C, **Psikolojiye Giriş**, Çeviren (Hüsnü Arıcı) Netekson A.Ş, Ankara, 1999

- Nezu, M, Arthur, “Differences in Psychological Distress Between Effective and Ineffective Problem Solvers”, **Journal of Counseling Psychology** 32,1: 135–138, 1985.
- Nazlı, S. **Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Oğuzkan, F, **Orta Dereceli Okullarda Öğretim, Amaç İlke, Yöntem ve Teknikler**, Ankara, Emel Matbaacılık, 1988.
- Özgüven, İ.E, **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik**, Sistem Ofset, Ankara, 2000
- Özbay, Y. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi** Empati Yayıncılık, Ankara, 1999
- Öztürk, O, **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**, Feryal Matbaası, Ankara, 2004
- Öztürk, İ.E., **Ana – Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duyguları Anlama Yakınlık, Başatlık, kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi**. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlık Tezi Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1990
- Öner, U, **Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi, İlköğretim Rehberlik**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999
- Öğülmüş,S, **Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001
- Polat, S. **Ana-baba Tutumlarının Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etkisi**, Yayımlanmamış Bilim Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1986
- Süleymanoğlu, B, **Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Eğitiminin Kendini – Kabul Düzeyine Etkisi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, 1994.
- Saygılı, H, **Problem Çözme Becerisi ile Sosyal ve Kişisel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv. Erzurum, 2000
- Sonmaz, S. **Problem Çözme Becerisi İle Yaratıcılık ve Zekâ Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniv, İstanbul, 2002

- Sarı, N, “**Psikolojik Danışman ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Alanları ve Depresyon Seviyelerinin İncelenmesi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans, Tezi, Marmara Üniv, İstanbul, 1991
- Senemoğlu, N, **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**, Ertem Matbaacılık, Ankara, 1999
- Sungur, N, **Yaratıcı Düşünce**, Özgür Yayın Dağıtım, Ankara, 1992
- Saban, A, **Öğrenme Öğretme Süreci**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004
- Savaşır, I. ve Şahin N.H, **Bilişsel – Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler**, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No: 9, Ankara, 1997
- Şahin, N, Şahin, N.H, Heppner, P, “Psychometric Properties Of The Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students”, **Cognitive Therapy and Research**, 17, s. 4, pp 379–396, 1993.
- Tadeusz, M, “**Psychological Mechanism of Human Creativity**”, Eburan Delft Publisher, Netherlands, s. 16, 1993.
- Tan, H. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1992.
- Terzi, Ş.I, **İlköğretim Okulu Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Beceri Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2000
- Taylan, S, **Hepner’in Problem Çözme Envanterinin Uyarılma Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1990.
- Türkçapar, H. , Z.M. Sungur ve Akdemir, A, “Çocuk ve Ergenlerde Bilişsel Terapiler”, **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, s, 2, 93-95, 1995
- Tiryaki, M., **Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarını Etkileyen Bazı Etmenler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniv, Ankara, 1997
- Ünal, G. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Eğitimlerinde Gözlenen Değişmeler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1997

- Ülger, Ö, **Okul Yöneticilerinin Problem Çözme Becerilerinin Liderlik Davranışlarıyla İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniv, İstanbul,2003
- Ünüvar, A, **Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15–18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniv, 2003
- Ulupınar,S, **Hemşirelik Eğitiminin Öğrencilerin Sorun Çözme Becerisine Etkisi**,Yayınlanmamış Doktora Tezi,İstanbul,1997
- Yazıcı, H. Üniversite Öğrencilerinde Uyuma Dönük Başa çıkma Davranışları, Umutsuzluk ve Problem Çözme Becerileri, **VI. Ulusal ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı**, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Yayın No: 8, Ankara, 2001
- Yörükoğlu, A, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984.
- Yıldız, S.A, **Ebeveynin Problem Çözme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Deneyisel Bir Çalışma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniv,2003
- Yurttaş, A, **Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Becerileri ile Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv,2001
- Zurilla, T.J. ve C.F., Sheedy, “Relation Between Social problem- Solving ağabeylity And Subsequent Level of Psychological Stres in College Students”, **Journal Personel Social Psychology**, 61(5): 841-846.1971

EK-1**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Açıklama: Aşağıda sizinle ilgili kişisel bilgileri içeren sorulara yer verilmiştir. Bu bilgilerden size uygun olanların yanındaki parantezin içine (X) işaretini koyarak belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz **Kız** () **Erkek** ()

2. Doğduğunuz yer

() Köy () Kasaba () Küçük Şehir () Büyük Şehir

3. PDR’de kaçınıcı sınıftasınız?

1 () 2 () 3 () 4 ()

4. Annenin Öğrenim Durumu

() Okur – Yazar Değil

() İlkokul Mezunu

() Ortaokul Mezunu

() Lise ya da Dengi Okul Mezunu

() Üniversite ya da Yüksekokul Mezunu

5. Babanın Öğrenim Durumu

() Okur – Yazar Değil

() İlkokul Mezunu

() Ortaokul Mezunu

() Lise ya da Dengi Okul Mezunu

() Üniversite ya da Yükekokul Mezunu

6. Algıladığınız Anne Tutumu nasıldır?

Demokratik ve İlgili () Otoriter () Koruyucu ()

7. Algıladığınız Baba Tutumu nasıldır?

Demokratik ve İlgili () Otoriter () Koruyucu ()

8. Sosyo- Ekonomik Düzeyiniz nedir?

Düşük () Orta () Yüksek ()

9. Liseyi nerde bitirdiniz?

Düz lise () Meslek lisesi () Süper lise ()

EK-2 PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ

Bu envanterin amacı, günlük yaşantımızdaki problemlerimize (sorunlarınıza) genel olarak nasıl tepki gösterdiğinizizi belirlemeye çalışmaktır. Bu problemler, kendini karamsar hissetme, arkadaşlarla geçinememe, bir mesleğe yönelme konusunda yaşanan belirsizlikler ya da boşanıp boşanamama gibi karar verilmesi zor konularda ve hepimizin başına gelebilecek türde sorunlardır. Lütfen aşağıdaki maddeleri elinizden geldiğince samimiyetle ve bu tür sorunlarla karşılaştığınızda tipik olarak nasıl davrandığınızı göz önünde bulundurarak cevaplandırın. Cevaplarınızı bu tür problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini düşünerek değil, böyle sorunlarla karşılaştığınızda gerçekten ne yaptığınızı düşünerek vermeniz gerekmektedir. Bunu yapabilmek için kolay bir yol olarak her soru için kendinize şu soruyu sorun:” Burada sözü edilen davranışı ben ne sıklıkla yaparım?”

Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirir:

1. Her zaman böyle davranırım.
2. Çoğunlukla böyle davranırım.
3. Sık sık böyle davranırım.
4. Arada sırada böyle davranırım.
5. Ender olarak böyle davranırım.
6. Hiçbir zaman böyle davranmam.

Ne kadar sıklıkla böyle davranırsınız?

Her zaman

Hiçbir zaman

1. Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları
başarısız ile bunların neden başarısız olduğunu araştırmam....1 2 3 4 5 6
2. Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak
belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı
uzun boylu düşünmem.....1 2 3 4 5 6
3. Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa
o sorun ile başa çıkabileceğimde şüpheye düşerim.....1 2 3 4 5 6
4. Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin
işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem....1 2 3 4 5 6

5. Sorunlarımı çözme konusunda genellikle yaratıcı ve etkili
çözümler üretebilirim 1 2 3 4 5 6
6. Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra
durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini
düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.....1 2 3 4 5 6
7. Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için
başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.....1 2 3 4 5 6
8. Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için
duygularımı incelerim.....1 2 3 4 5 6
9. Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve düşüncelerimi somut ve
açık seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam.....1 2 3 4 5 6
10. Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu
çözme yeteneğim vardır.....1 2 3 4 5 6
11. Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve
karmaşıktır.....1 2 3 4 5 6
12. Genellikle kendimle ilgili kararlar verebilirim ve bu kararlardan
hoşnut olurum. 1 2 3 4 5 6
13. Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma
gelen ilk yolu izlerim.....1 2 3 4 5 6
14. Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek yerine gelişigüzel
sürüklenip giderim.....1 2 3 4 5 6
15. Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye
çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını
tek tek değerlendirmem.....1 2 3 4 5 6
16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce
durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.....1 2 3 4 5 6
17. Genellikle aklıma ilk gelen fikir doğrultusunda hareket ederim 1 2 3 4 5 6
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar,
birbiriyle karşılaştırır, sonra karar veririm.....1 2 3 4 5 6
19. Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı
yürütebileceğime güvenirim.....1 2 3 4 5 6
20. Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce nasıl bir sonuç
vereceğini tahmin etmeye çalışırım.....1 2 3 4 5 6
21. Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla

- seçenek üretmem.....1 2 3 4 5 6
21. Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir.....1 2 3 4 5 6
22. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.....1 2 3 4 5 6.
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.....1 2 3 4 5 6
25. Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşıyorum.....1 2 3 4 5 6
26. Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım.....1 2 3 4 5 6
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime güveniyorum.....1 2 3 4 5 6
28. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır. 1 2 3 4 5 6
29. Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.....1 2 3 4 5 6
30. Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışındaki etmenleri genellikle dikkate alırım.....1 2 3 4 5 6
31. Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır.....1 2 3 4 5 6
32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki, sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam.....1 2 3 4 5 6
33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar 1 2 3 4 5 6
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir. 1 2 3 4 5 6
35. Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.....1 2 3 4 5 6

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı, 1980 yılında Erzurum’da doğdu. İlk ve orta Öğrenimini Erzurum’da tamamladıktan sonra, 1998–2002 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde öğrenim gördü. 2002 yılında Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak mezun oldu.

Halen Erzurum Dedekorkut İşitme Engelliler İlköğretim Okulunda Rehber Öğretmen olarak görev yapmaktadır.